

Bogusław Paprocki

Kronika muzealna 1998

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 21, 105-130

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOGUSŁAW PAPROCKI

KRONIKA MUZEALNA 1998

Muzeum obchodziło 90-lecie istnienia. Najważniejszym wydarzeniem roku jubileuszowego było otwarcie nowej *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*, która zajęła odrestaurowane w latach 1991-1994 północne skrzydło pałacu. Oprócz 291 obrazów (niemal trzykrotnie więcej niż w dotychczasowej galerii, mieszczącej się w latach 1972-1997 na parterze pałacu) i kilku rzeźb, wystawiono 599 dzieł rzemiosła artystycznego (głównie ceramiki i szkła, a także złotnictwa, metali, mebli i tkanin) oraz 36 medali, starając się zachować jednorodność stylistyczną ekspozycji. Dla potrzeb galerii muzealna pracownia zakonserwowała 13 obrazów.

Oprócz ekspozycji stałych (*Wnętrza zażytkowe z XVII-XVIII w.*, *Dawne uzbrojenie europejskie i wschodnie*, *Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego*) w pałacu czynne były 3 wystawy czasowe: *Fajans europejski XIX i XX wieku ze zbiorów Wojciecha Kowalskiego i Muzeum Narodowego w Kielcach*, *Od rozbiorów do niepodległości* (w 80-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości) oraz *Współczesne malarstwo polskie ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*. W siedzibie w Rynku udostępniano ekspozycje: stałą współczesnej sztuki ludowej oraz czasowe: *Pradzieje regionu świętokrzyskiego i Kieleccyzna średniowieczna*. W oddziale Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, obchodzącym 40-lecie powstania, wystawiano ekslibrisy (plon ogólnopolskiego konkursu) i rysunki Artura Gołębiowskiego o tematyce sienkiewiczowskiej, a także nabytki muzeum z lat 1988-1998.

Zbiory muzealne wzbogaciły się m.in. o cenne militaria pochodzenia niemieckiego (zbroja z XVI/XVII w. i muszkiet z ok. 1600 r.), obraz Władysława Podkowińskiego, a także o przyjęte do depozytu obrazy malarzy włoskich z XVII-XVIII w. i polskich. W ramach działalności oświatowej i promocyjnej przeprowadzono 236 lekcji, wykładów i odczytów. Kontynuowano cieszące się powodzeniem imprezy muzyczne z cyklu „Wieczory na zamku” oraz cykl spotkań w pałacu „Niedziela w muzeum”. Koncerty odbywały się także w Oblęgorku. Zorganizowano kilka konkursów dla młodzieży szkolnej: historyczny – „Kielce przez stulecia”, literacki – „Młodzi piszą” i plastyczne – „Moja przygoda w muzeum”, „Dzieciństwo i młodość Stefana Żeromskiego”.

Frekwencja w 1998 r. wyniosła 88 391 osób, z czego w pałacu 30 776, w Rynku 4390, w Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego 14 325, w Oblęgorku 38 900 osób.

Ukazał się 19. tom „Rocznika Muzeum Narodowego w Kielcach”, wypełniony artykułami muzealnych autorów, m.in. o podworskich dobrach kultury i kolegiacie kieleckiej doby baroku (wiek XVII). W związku z jubileuszem 90-lecia opublikowano druk okolicznościowy oraz informator o pałacu.

W pałacu ruszyły prace budowlano-konserwatorskie: w wyłączonym ze zwiedzania od 1989 r. apartamencie biskupim wymieniono okna (nawiązujące do XVII-wiecznych stolarką i oszkleniem) i odrestaurowano podłogi. Prowadzono prace

przy murach zamkowych: zabezpieczono basztę prochową, udokumentowano relikty podobnej baszty w murze północnym. W muzeum w Oblęgorku zainstalowano ogrzewanie olejowe.

Skromny budżet Muzeum Narodowego zasilily dochody własne (opłaty za wstęp na wystawy i imprezy, wynajem pomieszczeń, sprzedaż wydawnictw, opłaty za udostęp-

nienie praw reprodukcji), środki przyznane przez Generalnego Konserwatora Zabytków (na restaurację pałacu), Wydział Spraw Obywatelskich UW i Wydział Kultury UM oraz kilkunastu sponsorów (zakupy muzealiów, pomoc przy finansowaniu wystaw, imprez, wydawnictw) – łącznie ok. 1/4 dotacji. Listę sponsorów umieszczono na końcu kroniki.

ZBIORY

GROMADZENIE I OPRAWOWANIE ZBIORÓW

Zbiory muzeum powiększyły się o 260 muzealiów (19 pozycji inwentarzowych), do książki materiałowej wpisano 102 obiekty (50 pozycji). Wśród kilku zakupionych obiektów na wyróżnienie zasługują: pochodzące z Niemiec militaria (zbroja z XVI/XVII w. i jedyny w zbiorach kieleckiego muzeum muszkiet z ok. 1600 r.) oraz symboliczny obraz Władysława Podkowińskiego z 1893 r. Zbiory rzemiosła artystycznego powiększyły się o wyroby ceramiczne i ze szkła wytwórni w Ćmielowie i Jedlni oraz w Piotrkowie. Wszystkie te nabytki włączono do stałych ekspozycji w pałacu.

Sporą niespodziankę sprawiło Muzeum Narodowe w Warszawie, przekazując parę drewnianych figur rycerzy – elementy dekoracji XVII-wiecznego północnoniemieckiego kredensu, podarowanego przez to muzeum w 1979 roku i eksponowanego odtąd w Górnej Izbie Stołowej pałacu (nr inw. MNKi/R/2585). Wśród innych darów warto odnotować: fajansową salaterkę Ćmielowską z lat 1860-1870 ufundowaną przez Klub Przyjaciół Muzeum Narodowego w Kielcach, duży zbiór pocztówek związanych z osobą Sienkiewicza i jego utworami, gromadzonych od lat przez Izabellę i Stanisława Śliwów z Wodzisławia, rekwizyty szkolne z filmu „Szyfrowe prace” (zob. wykaz darczyńców na końcu kalendarium).

Ekspozycje stałe w pałacu wzbogaciły cenne depozyty: pejzaż morski Edouarda Cortèsa z ok. 1910 r. oraz obrazy artystów włoskich o tematyce biblijnej (*Dawid z głową Goliata* Giovanniego Biliverta z 1618 r., *Jahel i Sisera* nieznanego autora z pocz. XVIII w.); w *Galerii malarstwa polskiego*

i sztuki zdobniczej znalazły się: obrazy Władysława Jarockiego (*Huculka*, 1926 r.) i Vlastimila Hofmanna (*Modlitwa pod krzyżem*, 1921 r.) oraz 18 talerzy z Ćmielowskiego serwisu stołowego z lat 1900-1914. Natomiast przekazanych w depozyt okazów paleontologicznych (4 bloki piaskowca triasowego z tropami gadów znalezione w Wiórach k. Ostrowca Świętokrzyskiego), które wypożyczono na stałą wystawę przyrodniczą, nie eksponowano.

Z Działu Rzemiosła Artystycznego przeniesiono do Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego krzesło biedermeierowskie (nr inw. MNKi/R/275, nowy nr MNKi/Z/543), znajdujące się tam w stałej ekspozycji od 1965 r. Z kolei z inwentarza gospodarczego przeniesiono do zbiorów materiałowych Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku lichtarz platerowany (nr ks. mat. 136). Do zbiorów Działu Przyrody włączono 10 fotogramów czarno-białych o tematyce przyrodniczej, wykonanych w latach 60. XX w. przez fotografików kieleckich.

Dokonano, niestety, skreśleń w inwentarzu Działu Rzemiosła Artystycznego. Wykreślono stłuczony kielich ze szkła rzeźbiennego z 2 medalionami w kartuszowych obramieniach (wyrób czeski z I. ćw. XVIII w.; nr inw. MNKi/R/135). W 1998 r., po upływie 3 lat od postanowienia Prokuratury Rejonowej w Kielcach o umorzeniu dochodzenia w sprawie kradzieży w 1995 r. 14 dzieł rzemiosła artystycznego, wykreślono z inwentarza: 4 obiekty porcelany stołowej z Ćmielowa i Wałbrzycha (nr inw. MNKi/R/1293, 1769, 1777 i 1892), świecznik fragetowski i żyrandol naftowy (nr starego inw. MNKi/R/364 i 1036) oraz 8 wyrobów szkła użytkowego i dekoracyjnego (nr inw.

MNKi/R/54, 149, 166, 181, 237, 309, 432, 2881). Szczególnie dotkliwą stratą były szkła: kielich z ok. poł. XVIII w. pochodzenia śląskiego z wizerunkiem św. Łukasza i szklanka ze sceną dworską (tańczące pary na tle krajobrazu – Czechy, 2. ćw. XVIII w.).

W ramach opracowywania zbiorów w Dziale Rzemiosła Artystycznego zakończono sporządzanie nowej księgi inwentarzowej, podjęte w końcu 1997 r. Podobne prace kontynuowano w Dziale Malarstwa i Rzeźby, w Obłęgorku zaś poprzedza je weryfikowanie lub zakładanie nowych kart katalogu naukowego.

W związku z planowanymi wystawami Ryszard de Latour i Jan Głowka opracowali katalog broni, Marta Pieniążek-Samek zaś katalog drzeworytów Stefana Mroźewskiego (cykl ilustracji do *Boskiej Komedii* Dan-tego).

Opracowano noty do katalogów wystaw, na które wypożyczano dzieła rzemiosła artystycznego i malarstwa, tj. *Ogród. Forma – Symbol – Marzenie* (Zamek Królewski w Warszawie) czy Teodora Axentowicza (Muzeum Narodowe w Krakowie), a także do wystaw planowanych w Muzeach Narodowych: w Krakowie (Józefa Pankiewicza) i Poznaniu (Artura Nachta-Samborskiego) oraz Muzeum Okręgowym w Toruniu (zegary). Przedmiotem kwerend w archiwach warszawskich i kieleckim oraz w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie był temat „Powstanie styczniowe w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach”. W Dziale Sztuki Ludowej gromadzono dokumentację twórczości rzeźbiarzy: Henryka Cichockiego z Ostrowca Świętokrzyskiego, Andrzeja Kozłowskiego ze Skarżyska i Roberta Chlewickiego z Opoczna.

Rozpoczęto gromadzenie bazy danych w ramach programu komputerowego MONA stosowanego od kilku lat w wielu muzeach w Polsce. Wdrożeniem programu zajmowali się pracownicy muzeum: Paweł Król, Krzysztof Myśliński i Tadeusz Kosiński.

Dokumentacja fotograficzna objęła zbiory muzealiów (1019 negatywów czarno-białych) oraz wystawy, uroczystości i imprezy własne. Dla celów dydaktycznych i wydawniczych pracownia fotograficzna wykonała 270 barwnych diapozytywów.

Zbiory biblioteki muzealnej powiększyły się o 443 pozycje, w tym 213 drogą wymiany wydawnictw. W Bibliotece Jagiellońskiej zmicrofilmowano brakujące roczniki „Gazety Kieleckiej” z lat: 1889, 1925, 1926 i 1928.

KONSERWACJA ZBIORÓW

Był to rok wyjątkowy pod względem ilości muzealiów poddanych zabiegom konserwatorskim, przede wszystkim obrazów przewidzianych na nową *Galerię malarstwa polskiego* oraz ekspozycję współczesnego malarstwa polskiego (48 obiektów). Większy zakres miały prace przy 13 obrazach wykonane głównie przez Marka Mazurka: portretach Stanisława Augusta Poniatowskiego (nr 23) i Elżbiety Wielopolskiej (nr 1008) – nieznanymi autorów; przy wizerunkach: Urszuli Wielopolskiej, autorstwa Łukasza Orłowskiego (nr 991), Elżbiety Grabowskiej – Jana Ch. Lampiego (nr 980) oraz przy *Portrecie kobiety* Franciszka Pfanhausera (nr 1621); dziełach Piotra Michałowskiego (*Krakus na koniu*, nr inw. 1018), Franciszka Kostrzewskiego (*Pejzaż letni*, nr 1400), Józefa Chełmońskiego (*Powrót orszaku weselnego*, nr 1784), Fryderyka Pautschera (*Na targu*, nr 1477), Konrada Winklera (*Zamek w Ojcowie*, nr 1353), Marii Jaremy (*Krajobraz górski*, nr 2311) oraz Mariana Szczyrbuły (*Krajobraz z drzewem*, nr 1635).

Podczas konserwacji portretu króla Stanisława Augusta Poniatowskiego usunięto wszystkie, budzące zastrzeżenia, nawarstwienia z czasów ostatniej konserwacji, retusze i kity, łącznie z płótnem dublżowym. Po oczyszczeniu ujawniły się znaczne uszkodzenia zaprawy i warstwy malarskiej powstałe w wyniku składania obrazu, a także głębokie przemycia malatury, głównie w partiach twarzy i munduru. Udało się scalić oryginalne fragmenty malatury, choć bez ewentualnych laserunków. Obraz zdublowano na masę woskowo-żywiczną, sprasowano na stole próżniowym i napięto na nowe krosna. Użyto białych kitów akrylowych do wypełnienia ubytków zaprawy, farb gwaszowych i odsączonych farb olej-

nych do retuszy, a całość pokryto błyszczącym werniksem żywicznym.

Portret Urszuli Wielopolskiej był poddany doraźnym zabiegom konserwatorskim w 1976 r. (Jan Błyskosz) umożliwiającym jego ekspozycję w galerii malarstwa. Obecnie przeprowadzono pełny zakres konserwacji: usunięto werniks, retusze i kity, zaimpregnowano podobrazie (stosując Paraloid B-72), podklejono nowe krajki i wymieniono krosna. Obraz sprasowano na stole próżniowym, uzupełniono ubytki zaprawy (kity akrylowe), wykonano punktowania (farby gwaszowe i olejne) nałożono werniks żywiczny.

Muzealna pracownia konserwatorska wykonała również prace techniczno-zabezpieczające oraz doraźne prace interwencyjne przy kilkudziesięciu dziełach malarstwa i rzemiosła artystycznego, m.in.: przy obrazach i dokumentach o podłożu papierowym (prasowanie, likwidacja zaplamień, uzupełnienie ubytków), meblach (naprawy konstrukcji, uzupełnienia i opracowania powierzchni), ceramice (klejenie, uzupełnienia ubytków, np. ubytków płaskorzeźbionej dekoracji figuralnej i ornamentальной na terakotowym dzbanie, nr inw. 1044), metalach (plakietach, zegarze), broni. Dotyczyły one głównie obiektów przeznaczonych na wystawy własne i wypożyczanych na zewnątrz oraz nabytków; wiele drobnych prac przeprowadzono również podczas corocznej przerwy konserwatorskiej w pałacu. Oprawiono 29 rycin.

Dużo czasu zajęła renowacja 41 zabytkowych ram do obrazów oraz opracowanie plastyczne nowych (wykonanych przez muzealną pracownię stolarską) do 59 obrazów współczesnych (po 1945 r.). Nowe ramy wykonały także: Pracownia Konserwacji Zabytków „Wikło” oraz firma „Solna-Profi” Marka Włodarczyka w Kielcach, m.in. do portretów staropolskich (nr inw. 914, 917, 939, 966, 977, 988, 2928-2929) oraz do obrazu Józefa Brandta (nr 1860).

W pracach konserwatorskich wykorzystywano zakupione w 1998 r. stoły: próżniowy i niskociśnieniowy; ten ostatni służy m.in. do nawilżania i osuszania, prostowania i wyrównywania powierzchni obiektów.

Wszystkie prace konserwatorskie są rejestrowane w książkach dokumentacji bieżących.

W ramach profilaktyki konserwatorskiej nadzorowano zmiany w ekspozycji wnętrz na piętrze pałacu, urządzenie *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej* oraz wystaw czasowych (przyjmowanie i wydawanie muzealiów). Dla potrzeb ruchu muzealiów pracownia wykonała 621 opinii konserwatorskich. Sporządzono kilkadziesiąt opinii i ekspertyz konserwatorskich dla nabytków i depozytów oraz dla potrzeb wystaw: malarstwa i rysunku Władysława Maleckiego, a także sztuki sakralnej w diecezji kieleckiej.

Prowadzono stałą kontrolę warunków klimatycznych na ekspozycjach i w magazynach (także w Oblęgorku). Dokonano dezynsekcji muzealiów, ze szczególnym uwzględnieniem tkanin. Celem właściwego przechowywania tkanin w magazynie pracownia stolarska (Waldemar Bałanowski) wykonała drewniany stojak z ruchomymi walcami.

Nadzór konserwatorski obejmował konserwację mebli zleconą w latach 1994-1996 Zakładowi S. Więżika w Strzegociach¹ oraz 5 przedmiotów ze srebra (prostowanych i oczyszczonych przez K. Piotrowskiego z Kielc), a także czyszczenie własnymi siłami przedmiotów metalowych i monet eksponowanych w galerii sztuki zdobniczej i na wystawie archeologicznej. Konserwatorzy byli obecni przy fotografowaniu i filmowaniu eksponatów.

¹ W 1998 r. dokonano wymuszonego nakazem sądowym odbioru części mebli. Wykonawca uchylał się od wykonania wspólnie ustalonego programu prac konserwatorskich i ich dokumentacji, ignorował zalecenia licznych komisji z udziałem rzeczoznawców. Renowacja niektórych mebli (np. uzupełnienia ubytków, politur) budzi zastrzeżenia i będzie wymagała korekt. Zob.: M. Mazurek *Opinia konserwatorska dotycząca oceny zakresu i jakości prac konserwatorskich wykonanych przez Stanisława Więżika przy kolekcji mebli z Muzeum Narodowego w Kielcach*. Kielce 1998, mps 55 s. (w posiadaniu muzealnej pracowni konserwatorskiej).

WYSTAWY

Największym przedsięwzięciem wystawienniczym było otwarcie w skrzydle północnym pałacu nowej *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*. Pomieszczenia parteru pałacu zajmowane do lutego 1997 r. przez galerię malarstwa stały się miejscem wystaw czasowych, urządzanych do tej pory w siedzibie muzeum w Ryнку. Rozwiązanie takie wymusił nieregulowany stan własnościowo – prawny przyrynkowych posesji², a także stan techniczny stropów największej, narożnikowej sali ekspozycyjnej. W tej sytuacji pozostawiono na kolejny rok czasową wystawę archeologiczną *Z pradziejów regionu świętokrzyskiego*, a postulowane od kilku lat powołanie w Ryнку Muzeum Świętokrzyskiego (z działami: przyrody, archeologii i historii), jako oddziału Muzeum Narodowego, odsunęło się na czas nieokreślony. Z tych też powodów zrezygnowano z nowej wystawy przyrodniczej wg scenariusza Pawła Króla. Z trudną sytuacją lokalową muzeum borykało się samo, bez wsparcia miejscowych środowisk. Po likwidacji w 1997 r. wystawy przyrodniczej w Ryнку pozostała już tylko stała ekspozycja współczesnej sztuki ludowej oraz dwie czasowe wystawy archeologiczne. Ograniczenie ekspozycji miało decydujący wpływ na frekwencję w siedzibie w Ryнку.

Do nowej *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej* przeniesiono nie tylko eksponaty dotychczasowej galerii, ale i z ekspozycji wnętrza na piętrze pałacu (portrety z sieni i pokojów senatorskich, meble, wyroby z metali i ceramiki) oraz z sieni na parterze. Miejsce wielkiego obrazu Józefa Brandta (*Wyjazd Marysieńki z Wilanowa*) w dolnej sieni pałacu zajmują odtąd eksponaty związane z tematami wystaw czasowych. Na pozostałych ścianach zawieszono portrety Wielopolskich oraz – niedostosowany charakterem – obraz marynistyczny z pocz. XX w. Zabrane ze stałej ekspozycji broni batalistyczne akwarele Juliusza Kossaka zastąpiły portrety

zbrojnych mężów. W Sieni Górnej uzupełniono „galerię” całopostaciowych portretów z XVII-XVIII w., dobrano zestaw mebli pochodzenia niemieckiego. W wyborze eksponatów w Pierwszym Pokoju Prałatów kierowano się wątkami starożytnej mitologii, w następnej komnacie prałackiej – Starożytności; w tej ostatniej zawisły m.in. depozytowe obrazy Franciszka Smuglewicza i Giovanniego Biliverta. Ekspozycje w pokojach senatorskich wiążą się tematycznie z przedstawieniami na obrazach w stropach ramowych: portrety osobistości, senatorów (Branickiego, Krasieńskiego, Małachowskiego), kobierce herbowe oraz przedstawienia alegoryczne, portrety kobiece i martwe natury. Pożyczoną na dwuletni okres (ekspozycja sztuki polskiego baroku w USA zatytułowana *Kraj skrzydlatego jeźdźcy. Sztuka w Polsce 1572-1764*) tapiserię herbową Stefana Korycińskiego (nr inw. 890) zastąpiono wypożyczonym z Wawelu tureckim kobiercem modlitewnym. Do reprezentacyjnych pomieszczeń piętra wróciły po kilkuletniej konserwacji niektóre meble. Nadal zamknięte były dla zwiedzających dwa pokoje i alkierz w apartamencie biskupim, w których od 1989 r. prowadzono z przerwami prace konserwatorskie.

Zmiany nastąpiły również w Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego: na wystawę *Od rozbiorów do niepodległości* zabrano stąd obrazy Stanisława Batowskiego i Henryka Czarneckiego oraz rzeźby przedstawiające Piłsudskiego i niektóre dokumenty; wróciły one na miejsce po 8-miesięcznej przerwie. Do ekspozycji włączono m.in. plakaty z okresu I wojny światowej oraz replikę sztandaru 1 PP Leg. Pol. wzór 1919 ofiarowaną przez Stanisława Parlaka³. Sztandar umieszczono w tzw. Sali Sztandarowej, w której w 1938 r. eksponowano 9 sztandarów pułkowych. Autorem stojaka w formie lancy był Waldemar Bałanowski.

Z planowanych na rok 1998 wystaw zrezygnowano przede wszystkim, jak wspo-

² Zob. artykuły *Muzeum opuści Rynek?* i *Gdzie się podzieje qab stonia?* w nrach 174 i 196 „Słowa Ludu”

³ Przedwojenna kopia sztandaru znajduje się w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

mniano, z nowej ekspozycji przyrodniczej. Zaniechano także zapowiadanej od lat wystawy twórczości rzeźbiarza ludowego Józefa Piłata oraz grafiki japońskiej ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Wystawę monograficzną malarstwa i rysunku Władysława Maleckiego, która miała uświetnić obchody 90-lecia muzeum, przesunięto na rok 1999.

Opracowywano scenariusze wystaw planowanych na lata 1999-2000: przede wszystkim ekspozycji monograficznej Władysława Maleckiego (Alojzy Oborny, współpraca Elżbieta Jeżewska) oraz przeznaczonych

do Muzeum w Höxter-Corvey w Westfalii wystaw: militariów (Ryszard de Latur, Jan Główk) i szkła artystycznego (Anna Kwaśnik-Gliwińska)⁴.

Krzysztof Myśliński przy pomocy Anny Myślińskiej, Anny Kwaśnik-Gliwińskiej i innych przygotowywali wystawę *Skarby diecezji kieleckiej* (wybór obiektów w 31 parafiach rzymsko-katolickich, kwerendy w Archiwum Diecezjalnym, muzeach i bibliotekach). Z kolei Lidia Michalska-Bracha i Tadeusz Kosiński opracowali koncepcję wystawy *Z dziejów obyczaju patriotycznego na ziemiach polskich w dobie zaborów*.

WYSTAWY STAŁE

Galeria malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej. Scenariusz i realizacja: Elżbieta Jeżewska i Alojzy Oborny (malarstwo), Anna Kwaśnik-Gliwińska (rzemiosło artystyczne); aranżacja: Grzegorz Knap.

Stałą ekspozycję malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej otwarto w 17 pomieszczeniach północnego skrzydła pałacu, o powierzchni ok. 800 m². Koncepcje zagospodarowania budynku zmieniały się kilkakrotnie: początkowo planowano tu urządzenie stałej wystawy historycznej poświęconej Kielcom i regionowi, następnie ograniczono ją do parteru, piętro zaś miała zająć ekspozycja polskiego malarstwa współczesnego, jako rozwinięcie galerii malarstwa w korpusie głównym pałacu. Ostatecznie zdecydowano o przeznaczeniu na galerię całego budynku, wystawę historyczną zaś – zgodnie z sugestiami Rady Muzealnej w 1994 r. – przewidziano w siedzibie w Rynku, gdzie miała dominować problematyka regionalna.

Nowa galeria nawiązuje do istniejącej od 1972 r. i przeobrażonej w 1979 r. i w początkach lat 90. ekspozycji na parterze pałacu, gdzie w 6 pomieszczeniach o powierzchni 381 m² pokazywano w układzie chronologicznym ok. 100 obrazów (zob. artykuł Elżbiety Jeżewskiej w t. 18. rocznika z 1995 r., s. 243-253); w ostatnich latach dopełniono ją dziełami rzemiosła artystycznego, głównie meblami i ceramiką. Największą zmianą w nowej galerii było wprowadzenie bogatych zbiorów rzemiosła

artystycznego, szczególnie ceramiki i szkła oraz złotnictwa, metali, mebli i tkanin, przy czym starano się zachować pokrewieństwo stylowe i, w miarę możliwości, zgodność wątków tematycznych. Pozwoliło to zachować „klimat epoki” i wzbogacić ekspozycję plastycznie (zwłaszcza meblami). Umożliwiło wykorzystanie wnęk drzwiowych i okiennych, a przede wszystkim wnętrz dawnej kuchni i studni na parterze, w których wystawiono barokowe i rokokowe srebro i szkła z XVIII w. oraz porcelanę z wytwórni dalekowschodnich i europejskich od końca XVII do pocz. XX w. Uzyskaną tą drogą integralność i jednorodność ekspozycji widać w Sali Szermentowskiego, choć np. pokaz porcelany ćmielowskiej w Sali Kolorystów przypomina raczej wzorcownie wyrobów fabrycznych. Stylowa odpowiedniość rodzimego malarstwa i europejskiej sztuki zdobniczej jest niekiedy trudna do uchwycenia. Obok dzieł rzemiosła wystawiono serię 21 medali „Poczet królów polskich” zamówioną przez króla Stanisława Augusta, a odlaną w Białogonie ok. 1825 r. W galerii znalazło się również kilka rzeźb portretowych, autorstwa Giacomo Monaldiego, Konstantego Laszczki i Henryka Kuny.

⁴ Wystawy w Höxter-Corvey pociągną za sobą: czasową likwidację stałej wystawy broni (1999 r.) i zmiany w galerii sztuki zdobniczej (2000 r.). Dział Rzemiosła Artystycznego przygotował zastępcy scenariusz ekspozycji szkła na galerii obejmującej 200 przedmiotów.

Oprócz obrazów z dawnej galerii do nowej ekspozycji włączono obrazy z piętra pałacu, m.in. reprezentacyjne portrety autorstwa Antoniego Józefa Misiowskiego z Pierwszego Pokoju Senatorskiego. Wiele obrazów, zwłaszcza XIX-wiecznych, wystawiono po raz pierwszy; włączono również nabytki z ostatnich lat, np. XVIII-wieczne portrety pędzla Baltazara Gołębiewskiego i kompozycję Władysława Podkowińskiego. Zabrakło jednak wymienionych w informatorze (autorstwa Alojzego Obornego) dzieł Louisa de Silvestra (portrety), Franciszka Lampiego (pejzaż) i Januarego Suchodolskiego (sceny historyczno-batalistyczne), natomiast w Trzeciej Sali Sarmatów nie pokazano portretu króla Augusta III; obrazy te będą włączone do ekspozycji po konserwacji.

Wielkość i charakter pomieszczeń, zwłaszcza na parterze, spowodowały, że każde z nich było aranżowane indywidualnie, a obrazy ściśle dopasowane i komponowane formatami. Obrazy zgrupowano tematycznie i chronologicznie: pierwszych pięć sal wypełnia niemal całkowicie portret z XVII-XIX w., dwie następne – malarstwo krajobrazowo-rodzajowe, z wyodrębniającymi się zespołami obrazów Józefa Szermentowskiego i Władysława Małeckiego. Ekspozycje na piętrze rozpoczynają obrazy „monachijczyków”, z efektowną kompozycją Józefa Brandta *Wyjazd Marysienki z Wilanowa* na czele (z tej grupy obrazów wycofano pejzaż przypisywany Maksymilianowi Gieryskiemu). Mocnym akcentem ekspozycji są obrazy „młodopolskie” rozwieszane w dwóch największych salach, którym towarzyszą wyroby secesyjnego rzemiosła. Sale te wyodrębniono intensywnym kolorem ścian (czerwień i zieleń), kontrastującym z pozostałymi pomieszczeniami w różnych odcieniach bieli, choć i tam stosowano barwne ekrany; rozwiązanie to

zakłóca przejrzystość plastyczną ekspozycji. Galerię kończą dzieła z okresu międzywojennego. Włączenie do ekspozycji piętra korytarza pozwoliło na jej poszerzenie o trzy aneksy.

Galeria liczyła 259 obrazów i 5 rzeźb oraz 599 dzieł rzemiosła artystycznego.

Licząc się z wypożyczeniami (np. na wystawy monograficzne lub znaczące ekspozycje problemowe) oraz potrzebami konserwatorskimi, przygotowano kilkanaście obrazów do ewentualnej wymiany pozycji galeryjnych; w większym stopniu dotyczy to rzemiosła artystycznego (zwłaszcza ceramiki i szkła), co dowodzi bogactwa zasobów naszego muzeum.

W otwarciu galerii (30 kwietnia), połączonym z inauguracją obchodów 90-lecia muzeum, udział wzięli m.in.: wiceminister kultury i sztuki Stanisław Żurowski, parlamentarzyści RP (Juliusz Braun, Andrzej Słomski, Krzysztof Lipiec), wojewoda kielecki Ignacy Pardyka, prezydent m. Kielc Bogdan Borkowski, dyrektorzy muzeów narodowych w Warszawie i w Krakowie (Ferdynand Ruszczyc i Tadeusz Chruściki) oraz przedstawiciele firm wspierających finansowo muzeum, m.in. sponsora galerii – Fabryki Łożysk Tocznich „Iskra” (prezes Zarządu i dyrektor generalny Leszek Stypuła, członek Zarządu Ichiro Tera Kawa) i „Geolbudu” w Kielcach (prezes Wiesław Tokarski), a także: Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, Banku Współpracy Regionalnej w Krakowie, PIA Piasecki i firmy WeMAN. Listy gratulacyjne z okazji otwarcia nowej galerii nadesłali m.in. członkowie Rady Muzealnej prof. prof. Aleksander Gieysztor, Konstanty Kalinowski i Jan Ostrowski oraz prezydent m. Kielc. W wystąpieniach S. Żurowskiego, I. Pardyki i B. Borkowskiego podkreślono rangę kieleckiej galerii i wyrażono nadzieję na jej wzbogacenie nowymi nabytkami, a także

Galeria Malarstwa Polskiego			Galeria Sztuki Zdobniczej						
obrazy	rzeźby	meble	lustra	zegary	tkaniny	ceramika	szkło	metale	medale/ plakiety
259 ^a	5	20	1	4	2	306	224 ^b	42 ^c	36

w tym: ^a 5 depozytów z Muzeum Narodowego w Warszawie, Fundacji Kultury i od osób prywatnych; ^b 2 użyczenia od osób prywatnych z Kielc; ^c 3 depozyty Muzeum Narodowego w Warszawie

na kontynuację prac w siedzibie muzeum – pałacu i jego otoczeniu.

Wzmianki w nrach 99, 101 i 117 „Echa Dnia”, 99 i 101 „Słowa Ludu”, 96 i 104 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”; nrze 19 tygodni-

ka „Wprost”; szersze omówienia w nrze 10 „Art & Business. Sztuka polska i antyki”; nrze 45 (296) Magazynu „Gazety Wyborczej” z 6-7 XI oraz w nrach 11 i 12 „Ikara”.

WYSTAWY CZASOWE

Do 8 lutego czynna była w pałacu wystawa *Fajans europejski XIX i XX wieku ze zbiorów Wojciecha Kowalskiego i Muzeum Narodowego*, otwarta 13 listopada 1997 r. (zob. *Kronika muzealna 1997 w t. 20. rocznika*).

Od rozbiorów do niepodległości (pałac, 4 III – 11 XI). Scenariusz i realizacja: Jan Główka, Lidia Michalska-Bracha, Tadeusz A. Kosiński; komisarz: Jan Główka; aranżacja: Grzegorz Knap.

Wystawa przygotowana w 80. rocznicę odzyskania państwowości polskiej należała do największych ekspozycji historycznych kieleckiego muzeum. Zgromadzono na niej ok. 400 eksponatów własnych oraz 80 obiektów wypożyczonych z: muzeów narodowych w Krakowie i Warszawie, Zamku Królewskiego w Warszawie, Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, Muzeum Śląskiego w Katowicach, Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie i muzeów okręgowych w Piotrkowie Trybunalskim i Radomiu. Charakteryzowała ją duża ilość oryginalnych i różnorodnych eksponatów, w większości pokazanych po raz pierwszy: dokumentów (rękopisów i druków), pamiątek historycznych, przekazów ikonograficznych, afiszów i plakatów, sztandarów, medali i numizmatów, rycin, obrazów i rzeźb, broni, oporządzenia wojskowego i umundurowania. Szczególną wymowę miały pamiątki osobiste, m.in. powstańców 1863 r. i zesłańców. Malarstwo reprezentowały portrety, przedstawienia batalistyczne i kompozycje symboliczne. Całości dopełniały wyroby rzemiosła artystycznego (meble, zegary, ceramika, szkło, tkaniny)⁵. Eks-

ponaty zgrupowano w zespoły ilustrujące takie tematy, jak: insurekcja kościuszkowska, kampania napoleońska, spisek ks. Ściegiennego, powstania 1831 i 1863 r., I wojna światowa i Legiony, wojna polsko-bolszewicka; po raz pierwszy w Kielcach udokumentowano powstania śląskie w latach 1919, 1920 i 1921 oraz plebiscyt na Śląsku.

Problematyka wystawy, akcentująca dążenia niepodległościowe kilku pokoleń Polaków w okresie zaborów i skupiona głównie na czynie zbrojnym, ma w Kielcach szczególną wymowę i odniesienia historyczno-emocjonalne, zwłaszcza w stosunku do insurekcji kościuszkowskiej, powstania styczniowego, I wojny światowej i Legionów. Znajdowała ona odbicie w zbiorach historycznych kieleckiego muzeum od chwili jego założenia w 1908 r.; uosobieniem zaś tradycji irredenty był jego pierwszy opiekun, weteran powstania 1863 r. – Tadeusz Szymon Włoszek. Spośród trzydziestu powojennych wystaw historycznych kilka poświęcono insurekcji kościuszkowskiej (1974, 1981, 1994), spiskowi ks. Ściegiennego (1949), powstaniu styczniowemu (1953, 1983) i I wojnie światowej (1981, 1988). Najbardziej zbliżona do obecnej była ekspozycja *Ku pokrzepieniu serc* w 1991 r. (zob. *Kronika muzealna 1991, w t. 18. rocznika*).

Podobnie jak tamte, obecna wystawa ukazywała lokalne wydarzenia w perspektywie ogólnopolskiej. Zaprezentowała zarazem, w dużym wyborze, zasoby naszego muzeum dotyczące historii regionu ostatnich dwóch stuleci, uwzględnione w scenariuszu stałej ekspozycji *Dzieje Kielc* autorstwa muzealnych historyków Jana Głównki i Lidii Michalskiej-Brachy; scenariusz

⁵ Dla potrzeb *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*, w kwietniu wycofano z wystawy niektóre obrazy (m.in. *Polonię* Malczewskiego), dzieła rzemiosła art. i medalierstwa (ogółem 14 eksponatów). W pocz. czerwca zwrócono kil-

kanaście pamiątek legionowych Muzeum w Piotrkowie Tryb., 30 września zaś – resztę wypożyczonych eksponatów. W okrojonym kształcie wystawę udostępniano jeszcze do 11 listopada.

stwarza możliwość całościowego ujęcia dziejów Kielc i regionu, nie ograniczonego do historii politycznej. Mankamentem wystawy był brak akcentów wprowadzających w holu pałacu (oprócz planszy tytułowej na ścianach wisiało kilka niepowiązanych tematycznie z ekspozycją obrazów) oraz planu zwiedzania, gdyż układ sal wymuszał kilkukrotne przechodzenie przez część ekspozycji. Wydana na otwarcie wystawy ulotka z kilkunastu komentarzem oraz przytoczeniem fragmentów dokumentu i wspomnienia nie mogła zastąpić katalogu, choćby skróconego, o który dopominali się zwiedzający. Szerszą informację o założeniach ekspozycji i eksponatach – w formie wkładki do informatora pałacowego – wydrukowano dopiero w końcu kwietnia.

Wystawa omówiona w prasie regionalnej: nrze 3 „Ikara” (przez komisarza J. Główkę), nrach 53 „Słowa Ludu” i „Gazety Wyborczej/Lokalnej”, nrach 53 i 55 „Echa Dnia”, nrze 2/98 „Przeglądu Odlewnictwa”.

Współczesne malarstwo polskie ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach pałac, 24 XI 1998 – 15 VIII 1999). Scenariusz i realizacja: Iwona Rajkowska.

Wystawę urządzono w 7 salach parteru korpusu głównego pałacu, w miejscu dawnej *Galerii malarstwa polskiego*, pokazując sztukę najnowszej z lat 40.-80. XX w. ze zbiorów naszego muzeum, liczących 387 obrazów i rzeźb oraz 631 grafik i rysunków. W odróżnieniu od ekspozycji z lat 1984-1988⁶ i 1991 omawiany pokaz ograniczono do malarstwa, dodając jedynie 3 rzeźby;

ze 104 wystawionych obrazów większość stanowiły nabytki z lat 70-80.

Obrazy pokazano w układzie chronologicznym, w 4 grupach odpowiadających dziesiątkom lat: 40., 50., 60., 70., i latom 80. W wyborze prac kierowano się ich wartością artystyczną oraz reprezentatywnością dla różnych kierunków i ugrupowań artystycznych (np. Grupy Krakowskiej), przy czym niektórych artystów (np. Tadeusza Kantora, Jerzego Nowosielskiego, Jonasza Sterna, Henryka Stażewskiego, Kazimierza Mikulskiego, Artura Nachta-Samborskiego) reprezentowano kilkoma pracami, pozwalającymi na prześledzenie ewolucji ich twórczości. Większość dzieł zaliczana jest już do klasyki współczesnej sztuki, mimo że w momencie tworzenia należały – w sytuacji polskiej sztuki powojennej – do awangardy; stąd niektóre obrazy opatrzone autorskimi komentarzami, ułatwiającymi ich odbiór. Wystawa, choć czasowa, stanowiła kontynuację *Galerii malarstwa polskiego* i była okazją do ukazania trendów w polskim malarstwie w XX wieku. Dokumentację wystawy stanowi scenariusz oraz druk zawierający wprowadzenie i uproszczony katalog prac.

Ekspozycja w salach parterowych pałacu była kolejnym dowodem, że wnętrza te nie nadają się na pokazy sztuki współczesnej bez specjalnej aranżacji. Wyróżnikiem plastycznym zawieszonych na ścianach obrazów były nowe, zróżnicowane kolorystycznie ramy.

Wystawa wzmiankowana w nrze 278 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”, nrze 273 „Słowa Ludu” i w nrze 12 „Ikara”.

WYSTAWY POZA MUZEUM

Wystawę rycin Johanna Eliasa Ridingera, eksponowaną w naszym muzeum w 1997 r. (zob. *Kronika muzealna 1997* w t. 20.

rocznika) udostępniono czterem muzeom: Muzeum Historycznemu we Wrocławiu (oddział: Arsenał Miejski), Muzeum w Ra-

⁶ Por.: A. Oborny *Kronika muzealna 1984* oraz: Ł. Kossowski, W. Ozdoba-Kosierkiewicz *Współczesne malarstwo polskie w kieleckim muzeum. Uwagi na marginesie wystawy*. „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” t. 15: 1990, s.448-449, 367-383, oraz 3-stronicowy druk odbity na powielacz, wyróżniający kierunki

w sztuce powojennej (w bibliotece muzealnej). W 1984 r. w siedzibie w Rynku wystawiono 96 obrazów i 50 grafik (w tym 13 depozytów z muzeów narodowych w Warszawie, Krakowie i Wrocławiu). Niestety, brak katalogu, lub choćby drukowanego wykazu, uniemożliwia porównanie ekspozycji.

ciborzu, Muzeum Okręgowemu w Nowym Sączu i Muzeum Narodowemu Ziemi Przemyskiej w Przemyślu. Wystawa wzbogacana akcesoriami i trofeami myśliwskimi budziła znaczne zainteresowanie, szczególnie w Raciborzu, gdzie goszczono właściciela kolekcji księcia Franza Albrechta (wzmianki w wyd. wrocławskim „Gazety Wyborczej” z 13 II oraz: nrze 18 „Nowin Raciborskich”, nrze 19 „Gazety Raciborskiej” i „Raciborskim Przeglądzie Tygodniowym”).

Jesienią 1998 r. udostępniono w Ośrodku Tradycji Garncarstwa w Chałupkach k. Morawicy wystawę garncarstwa ludowego, opartą o scenariusz Barbary Erber z lat 70. zaktualizowany w latach 90. przez Janinę Skotnicką. Główną część ekspozycji stanowiły wypożyczone z naszego muzeum naczynia i plastyka figuralna (52 eksponaty).

W ostatnim pokazie malarstwa ze zbiorów naszego muzeum w Banku PKO S.A. w Kielcach – kończącym cykl wystaw zapoczątkowany w 1995 r. - wystawiono obrazy Henryka Czarneckiego.

RUCH MUZEALIÓW

Na wystawy własne wypożyczono 170 obiektów: na wystawę historyczną *Od rozbiorów do niepodległości* (92 obiekty z ośmiu muzeów) i ekspozycję rysunków Artura Gołębiowskiego w Oblęgorku (44); na planowaną początkowo w 1998 r. wystawę malarstwa Władysława Maleckiego wypożyczono z Muzeum Narodowego w Szczecinie i od osób prywatnych z Kielc i Szydłowca 10 obrazów i 24 rysunki. Na zewnątrz wypożyczono 376 muzealiów, w tym 102 pozycje inwentarzowe obejmujące kilkakaset fragmentów ceramiki z cmentarzyska z Balic, opracowywanej i konserwowanej od kilku lat przez Andrzeja Matogę z Muzeum Archeologicznego w Krakowie. Liczne były wypożyczenia dzieł sztuki nieprofesjonalnej: 13 obrazów i 44 rzeźby twórców ludowych wydano na wystawę *Patroni ludzkiego losu* w Muzeum Wsi Kieleckiej w Kielcach; 52 naczynia i figurki ceramiczne wypożyczono do Ośrodka Tradycji Garncarstwa w Chałupkach; obraz i rzeźbę na wystawę *Tajemnice św. Mikołaja* w Muzeum Historii Katowic oraz 68 szopek, figurek kołędniczych i obrazów na wystawę *Opowieść wigilijna* do Muzeum Regionalnego w Kozienicach. Na wystawę *Bachus polski* w Muzeum Zamojskich w Kozłowie wypo-

życzono 70 wyrobów ze szkła i metali; 2 grafiki i plaketę na wystawę *Krasiński a Mickiewicz* w Muzeum Romantyzmu w Opinogórze; obraz Augusta F. Reichela *Pieskowa Skala* oraz 4 meble na wystawę *Sztambuch romantyczny* w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu; 2 grafiki na wystawę *Dwór polski* w Muzeum Hymnu Narodowego w Będminie; wyroby porcelanowe i żeliwną ławkę ogrodową na wystawę *Ogród. Forma – Symbol – Marzenie* w Zamku Królewskim w Warszawie; 3 obrazy na wystawę monograficzną Teodora Axentowicza w Muzeum Narodowym w Krakowie; obraz Władysława Sulca *Rynek w Kielcach* do Muzeum Niepodległości w Warszawie. Na wystawę *Kraj skrzydlatego jeźdźca. Sztuka polska 1572-1764*, prezentującą kulturę polskiego baroku, organizowaną w USA przez Zamki Królewskie w Warszawie i na Wawelu, wypożyczono unikatową tapiserię herbową Stefana Korycińskiego. Obrazy użyczone na wystawę monograficzną Jana Cybisa zorganizowaną przez „Zachętę” w Warszawie eksponowano w galeriach BWA w Opolu i Bydgoszczy; wypożyczone Muzeum Okręgowemu w Sandomierzu obrazy Stanisława Kamockiego przejeły muzea w Lesznie i Głogowie.

DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA I PROMOCJA MUZEUM

Największą frekwencją cieszyły się ekspozycje w pałacu, przede wszystkim nowa *Galeria malarstwa polskiego i sztuki zdob-*

niczej, przy czym pozytywnym zjawiskiem była znaczna ilość indywidualnych zwiedzających. Zainteresowaniu pałacem słu-

żyły spotkania „Niedziela w muzeum” i organizowane w wynajmowanych pomieszczeniach piętra liczne imprezy i uroczystości (np. sesje sejmiku samorządowego województwa kieleckiego), połączone zazwyczaj ze zwiedzaniem ekspozycji oraz koncertami.

Pałac był tradycyjnie miejscem licznych imprez muzycznych: oprócz trzech „Wieczorów na zamku” odbyły się tu koncerty kameralne w ramach III Międzynarodowego Festiwalu „Świętokrzyskie Dni Muzyki”, II Zamkowych Spotkań z Muzyką oraz XVII Międzynarodowego Festiwalu Jeunesse Musicales.

W ramach 132 lekcji przeprowadzonych głównie przez Dział Naukowo-Oświatowy w siedzibie w Rynku omawiano przede wszystkim sztukę powszechną (od starożytności po współczesność) i polską; w tych rutynowych zajęciach wykorzystywano zestawy przezroczy i filmy oświatowe. Spośród 10 tematów największym powodzeniem cieszyły się: sztuka starożytna i średniowieczna, secesja oraz sztuka renesansu i baroku w Polsce. Ekspozycje w pałacu wykorzystywano głównie w 21 coniedzielnych spotkaniach adresowanych do szerokiej publiczności; frekwencja wynosiła na nich od 8 do 50 osób (średnio: 25). Tematem spotkań był pałac (obrazy w stropach ramowych), zbiory (pierwsze eksponaty Muzeum PTK w Kielcach, przykłady rzeźby nowożytnej oraz współczesnego malarstwa polskiego, eksponaty harcerskie sprzed 1939 r.), nowa *Galeria malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*, wystawy czasowe. W oparciu o wystawę historyczną *Od rozbiorów do niepodległości* prowadzono lekcje i wykłady na temat powstań narodowych, kieleckiej Akademii Górniczej, pobytu Jana Styki w Kielcach, środków płatniczych z lat 1795-1918, odzyskania w 1918 r.

niepodległości (zob. artykuł T. Kosińskiego *Strzelcy znów w Kielcach* w nrze 74 „Słowa Ludu”) i powstania w roku 1919 województwa kieleckiego. Na spotkania z młodzieżą szkolną wykorzystywano też „Sanktuarium” Piłsudskiego, gdzie w ramach cyklu „Z lamusa historii” demonstrowano ciekawsze nabytki. (zob. artykuł J. Głównki *Powstanie styczniowe w muzeum* w nrze 8 „Słowa Ludu”).

Nie doszła do skutku zaplanowana na obchody jubileuszu 90-lecia muzeum impreza z cyklu „Wokół modela” – *Wokół „museionu” i Tadeusza Szymona Włoszka*, przygotowana przez Danutę Krawczyk. Natomiast Barbara Kowalczyk zgromadziła materiały literackie do wznawianego cyklu „Archeologia w poezji” (zob. *Kronika muzealna 1980* w t. 13. rocznika, s. 405). Imprezy te, organizowane w latach 1980-1985 wspólnie z Aliną Bielawską, kierującą zespołem małych form teatralnych najpierw w muzeum, a później na WSP w Kielcach, cieszyły się dużym powodzeniem. Przygotowywany wieczór adresowany był do słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Muzeum było współorganizatorem konkursu historycznego „Kielce przez stulecia”. W konkursie wzięło udział 500 uczniów, do finałów zakwalifikowano 60; musieli oni odpowiedzieć na kilkadziesiąt pytań w testach opracowanych przez muzealnych historyków, dotyczących historii muzeum i ekspozycji (w szczególności „Sanktuarium” Piłsudskiego), a także współczesnych Kielc. Podczas uroczystości w Izbie Stołowej Górnej pałacu odbyły się występy solistów – uczniów Państwowych Szkół Muzycznych w Kielcach. Przez kilka dni w pałacu można było oglądać kilkadziesiąt prac nagrodzonych w konkursie plastycznym „Moja przygoda w muzeum” zorganizowanym przez Wojewódzki Ośrodek

DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA W MUZEUM NARODOWYM W KIELCACH W 1998 R.* (Z ODDZIAŁAMI)

Rodzaj imprezy	Ilość	Frekwencja
Wykłady, odczyty	45	ok. 1700
Lekcje	191	3986
Seanse filmowe	70	2133
Koncerty (własne)	10	ok. 790
		ok. 8609

FREKWENCJA W MUZEUM NARODOWYM W KIELCACH W LATACH 1989-1998 (Z ODDZIAŁAMI)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Pałac	36 209	24 600	21 255	18 495	17 512	23 590	20 437	28 760 ^a	29 711 ^b	30 776 ^c
Rynek	9 471	12 200	17 659 ^d	15 420 ^e	7 905	7 035	8 416	4 470	7 139	4 390
O-MLSSZ	21 097	10 800	16 104	12 463	13 388	15 711	15 087	16 802	14 266	14 325
O-MHS	45 010	31 000	33 000	40 184	40 112	35 085	39 160	46 095	42 100	38 900

Ważniejsze wystawy mające wpływ na frekwencję:

^a *Sztuka niemiecka 1450-1800 w zbiorach polskich*; ^b *Sławne bitwy oręża polskiego*; ^c *Galeria malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*; ^d *Arcydzieła malarstwa polskiego z Galerii w Sukiennicach oraz Bitwa pod Grunwaldem*; ^e *Bitwa pod Grunwaldem, Wokół secesji*

Metodyczny; ich tematem były m.in. siedziby Muzeum Narodowego w Kielcach i jego oddziałów, ekspozycje, a nawet osoba dyrektora.

Zbiory i działalność muzeum były w 1998 r. tematem artykułów i wzmianek w prasie miejscowej, krajowej i zagranicznej oraz audycji radiowych i telewizyjnych; ich autorami byli przede wszystkim pracownicy muzeum. Oprócz omówienia wystaw i imprez (zob. rozdz. „Wystawy” i „Kalendarium”) pisano m.in. o twórczości Henryka Czarnieckiego („Ikar” nr 1), o portrecie Maryny Raczyńskiej Witolda Wojtkiewicza („Ikar” nr 3), o okazie skrzemieniałego drzewa w zbiorach muzeum („Ikar” nr 10), o pamiątkach z powstania 1863 r.

(nr 8 „Słowa Ludu”), o zapowiadanych darze kolekcji miniaturowych modeli samochodów dla muzeum (nr 2053 Magazynu „Słowa Ludu” z 4 XII). O zbiorach historycznych, militariach, numizmatach i okazach przyrodniczych pisano w nrach 238 i 292 „Słowa Ludu”, nrze 247 „Gazety Wyborczej/Lokalnej” i nrze 67 „Echa Dnia”. Obszerne omówienia wystaw *Z pradziejów regionu świętokrzyskiego* oraz *Fajans europejski XIX i początku XX wieku ze zbiorów Wojciecha Kowalskiego i Muzeum Narodowego w Kielcach* ukazały się w nrze 18 wydawnictwa Ministerstwa Kultury i Sztuki „Zdarzenia Muzealne”. Wystawę archeologiczną opisano też w nrze 80 „Słowa Ludu”.

JUBILEUSZ 90-LECIA MUZEUM

W roku 1998 muzeum obchodziło 90-lecie. Powstało ono we wrześniu 1908 r., kilka miesięcy po zawiązaniu w Kielcach Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego⁷ i było jednym z pierwszych muzeów regionalnych kierowanych przez działaczy tej zasłużonej organizacji, mającej swe agendy we wszystkich zaborach. Kulminacja obchodów jubileuszu nastąpiła 24 listopada. W uroczystościach połączonych z otwarciem wystawy *Współczesne malarstwo polskie ze zbiorów Muzeum Narodowe-*

go w Kielcach wzięli udział m.in.: posłowie na Sejm RP Juliusz Braun i Andrzej Słomski, wiceminister kultury i sztuki Stanisław Żurowski, wojewoda kielecki Ignacy Pardyka, prezydent Kielc Włodzimierz Stępień oraz przedstawiciele firm i instytucji, które wspierają finansowo działalność muzeum (m.in. Fabryki Łożysk Toczyńskich „Iskra”). Wyróżniający się pracownicy muzeum otrzymali odznaczenia państwowe i resortowe oraz dyplomy i nagrody: Elżbieta Postoła otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, Annę Kwaśnik-Gliwińską i Danutę Krawczyk nagrodzono krzyżami srebrnymi, zaś Tadeusza Kosińskiego, Marka Mazurka i Wandę Niepłoch – brązowymi. Odznaki „Zasłużonego Działacza Kultury” otrzymali: Jadwiga Kolasa, Marta Pieniążek-Samek, Piotr Sieradzki, Lidia Sobkowska,

⁷ A. Massalski, A. Rembalski *Polskie Towarzystwo Krajoznawcze na Kielecczyźnie 1908-1950. Zarys dziejów*. Kielce 1983, s. 23-25, 39-40, 42-43. Zob. E. Chwałewik *Zbiory polskie...* Warszawa-Kraków 1926, s. 152-153. Zbiory udośćpiono publiczności w 1910 r.

Anna Sychowska i Stanisław Wieczorek. Dyplomy wojewody kieleckiego „Za zasługi w upowszechnianiu kultury” otrzymało 20 osób, nagrody zaś 22 osoby. Muzeum otrzymało kilkadziesiąt adresów i telegramów gratulacyjnych od instytucji, organizacji, stowarzyszeń, firm i przedsiębiorstw z całego kraju. Ferdynand Ruszczyc, dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie, napisał w adresie: „Przykład Kieleckiego Muzeum napełnia otuchą; niezależnie od kataklizmów dziejowych, wojen, zmian politycznych i gospodarczych, przetrwać, działać i rozwijać się potrafią tylko najlepsi. Ludzie tworzący to Muzeum tak kiedyś, jak i obecnie zasługują na podziw i prawdziwe słowa uznania. Jestem pewien, że

i dziś w sytuacji niełatwej dla kultury, muzeów, duchowej strony naszego życia, Muzeum Narodowe w Kielcach wytrwa na swoich pozycjach, pokona trudny czas i po raz kolejny wyjdzie z tej próby zwycięskie”.

Jubileusz zajął specjalne miejsce w mediach. O dziejach i tradycjach oraz o bieżącej działalności i planach muzeum pisano w nrach 3, 6 i 9 „Ikara”, nrze 2016 Magazynu „Słowa Ludu” z 20 III, nrach 260, 273, 274, 279 i 292 „Słowa Ludu”, nrze 190, 274 i 275 „Echa Dnia” i nrze 276 „Gazety Wyborczej”. Obszerne teksty o pałacu ukazały się w nrze czerwcowym miesięcznika „Pani” oraz w lipcowym i sierpniowym wydaniach regionalnego miesięcznika „Radostowa” (artykuły D. Krawczyk).

WYDAWNICTWA

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach, tom 19, Kielce 1998, 504 s., 138 il., nakład 400 egz., druk: Drukarnia Narodowa w Krakowie. Redakcja: Elżbieta Postoła.

Kolejny tom rocznika otwiera artykuł Elżbiety Wierzbickiej o podworskich dobrach kultury w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach. Temat ten, sygnalizowany w kilku opracowaniach zamieszczonych w tomach 2, 10 i 18 rocznika, a ostatnio prezentowany w książce S. Iwaniaka *Ziemiańskie dobra kulturowe w województwie kieleckim, 1944-1946* (Kielce 1996), był przedmiotem kilkuletnich badań archiwalnych oraz żmudnych dociekań proveniencji obiektów, które przeważnie nie posiadają znaków własnościowych. Mimo luk w źródłach i dokumentacji autorce udało się odtworzyć przebieg akcji zabezpieczania mienia podworskiego w latach 1945-1948, a także zidentyfikować większość obiektów przejętych przez muzeum.

Kolegiacie kieleckiej doby baroku poświęcone jest gruntowne studium Marty Pieniążek-Samek, która w oparciu o źródła archiwalne oraz posługując się bogatą literaturą przedstawia obraz architektury i wyposażenia kościoła w XVII w. w świetle fundacji kościelnych i świeckich, dokonuje szczegółowych analiz i interpretacji. Druga część rozprawy, dotycząca XVIII-

wiecznej kolegiaty, będzie opublikowana w następnym tomie rocznika.

Problematyce kieleckiej poświęcone są jeszcze dwa artykuły Jana Głowki. W pracy *Rada Artystyczno-Konserwatorska miasta Kielce 1935-1939* przedstawia działalność ciała doradczego kieleckiej Rady Miejskiej, które u schyłku dwudziestolecia międzywojennego zdecydowało m.in. o nowych nazwach ulic, utrwaliło pamięć o legionowej przeszłości miasta, zatwierdziło jego historyczny herb. W publikacji *Kielecki epizod Jana Styki* pisze o dwóch latach (1889-1890) w życiu znanego malarza-batalisty spędzonych przez niego w naszym mieście, w którym pozostawił kilka swoich obrazów o tematyce religijnej.

Kilka artykułów dotyczy pałacu, głównej siedziby naszego muzeum. Janusz Kuczyński w oparciu o opisy w XVIII-wiecznych lustracjach, ikonografię z XVI-XIX w. i literaturę wykonał próbę rekonstrukcji urzędnictwa wyciągowego do studni mieszczącej się w dawnej kuchni w skrzydle północnym. Jan Głowka, pisząc o laboratorium Akademii Górniczej, które mieściło się w tym samym budynku, kreśli historię tej pierwszej wyższej uczelni w Kielcach i przedstawia sylwetki jej profesorów, omawia wykonywane w laboratorium doświadczenia metalurgiczne, na których ślady natrafiono podczas restauracji skrzydła. Dwa

artykuły autorstwa Aliny Celichowskiej dotyczą prac konserwatorskich prowadzonych w pałacu: jeden omawia restaurację elewacji ogrodowej, drugi – szczegóły zakończonej w 1995 r. restauracji stropu ramowego z obrazami w apartamencie biskupim. Odkryte podczas prac pozostałości pierwotnej kompozycji sceny sądu sejmowego nad arianami w stropie ramowym posłużyły autorce do próby jej rekonstrukcji, która w dużym stopniu różni się od dotychczasowego, powszechnie znanego przedstawienia.

Kilka opracowań dotyczy zbiorów własnych muzeum: obrazów Stanisława Kamockiego (Elżbieta Jeżewska) i Stanisława Kaczora-Batowskiego (Anna Myślińska), szczątków ssaków kopalnych (Jan Gienc, Paweł Król), a także nabytków muzeum w latach 1993-1995. Janusz Kuczyński, analizując siłę nabywczą znajdujących się w muzeum skarbów monet, próbuje określić zamożność ich właścicieli, Lidia Putowska zaś pisze o jubileuszu 25-lecia pracy literackiej Sienkiewicza, patronowanym m.in. przez „Gazetę Polską”.

Przyczynkiem do dziejów regionu jest opracowanie przez Zygmunta Pyzika wyników badań średniowiecznego grodziska we Włoszczowie.

Tom kończą kroniki muzealne 1993-1995, nabytki muzeum z lat objętych kronikami, recenzje i omówienia wydawnictw regionalnych oraz indeks i spis ilustracji.

Muzeum Narodowe w Kielcach 1908-1998. Kielce 1998, 16 s., 5 il., nakład 500 numerowanych egz., druk: SAM-WIL w Kielcach. Tekst: Janusz Kuczyński. Redakcja: Marzena Maćkowska.

Druk o charakterze bibliofilskim wydany w roku jubileuszu 90-lecia muzeum, nawiązuje do podobnego wydawnictwa z 1968 r. tego samego autora. Naszkicowany w swobodnej formie zarys historii muzeum obejmuje głównie ostatnie 30 lat, podczas których niepomniernie wzrosła jego ranga, zasoby i możliwości ekspozycyjno-dydaktyczne. Tekst zilustrowano XIX-wiecznymi wizerunkami graficznymi pałacu – siedziby muzeum od 1971 r.

Muzeum Narodowe w Kielcach. Pałac biskupów krakowskich w Kielcach, Kielce

1998, 24 s. 9, il., nakład 3000 egz., druk: Agencja Reklamowo-Wydawnicza „Fine-Grain” Kielce. Tekst: Bogusław Paprocki, tłumaczenie angielskie: Iwona Rajkowska. Redakcja: Marzena Maćkowska.

Informator o pałacu biskupów krakowskich – głównej siedzibie muzeum, omawia historię, architekturę i wystrój rezydencji. Tekst i jego tłumaczenie na język angielski uzupełniają: aktualne plany pałacu, reprodukcja XVIII-wiecznej weduty Kielc, efektowne zdjęcie zespołu zamkowego z lotu ptaka i fotografie fragmentów wewnątrz reprezentacyjnego piętra oraz mieszczącego się na parterze Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego. Druk wspomogło finansowo przedsiębiorstwo budowlane PIA Pia-secki S.A. w Kielcach.

Uzupełnieniem informatora są 6-stronicowe wkładki poświęcone stałym ekspozycjom – *Galerii malarstwa polskiego* (wersja polska i angielska) autorstwa Alojzego Obornego (nakł. po 1000 egz. + dodruk wersji polskiej 2000 egz.) i *Galerii sztuki zdobniczej* Anny Kwaśnik-Gliwińskiej (nakł. jw.), opatrzone 3 barwnymi fotografiami i orientacyjnymi planikami. Podobny druk otrzymały czasowe wystawy: *Od rozbiórów do niepodległości* autorstwa Jana Głównki (nakł. 1000 egz.) oraz *Współczesne malarstwo polskie ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* Iwony Rajkowskiej (nakł. jw.). Wszystkie wkładki wydrukowano podobnie jak sam informator, w ARW „Fine Grain” w Kielcach.

Pomocna dla zwiedzających galerię była ulotka ze związłym omówieniem poszczególnych kondygnacji i sal (autorstwa Elżbiety Jeżewskiej i Anny Kwaśnik-Gliwińskiej), zilustrowana planami – dwustronicowy druk w formacie A4.

Zakończono opracowywanie katalogu wystawy broni ze zbiorów własnych, która ma być eksponowana w 1999 r. w Muzeum w Hörter-Corvey; autorem eseju wstępnego jest Ryszard de Latour, części katalogowej (152 pozycje) Jan Głównka; zdjęcia wykonali Henryk Pieczul i Paweł Suchanek.

Dla potrzeb licznych zwiedzających Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku przygotowano 8-stronicowy (formatu A5)

informatorem autorstwa Lidii Putowskiej, zredagowany przez Elżbietę Postołą (skład komputerowy i łamanie – 1998, powielony na kserokopiarce w 1999 r.).

Wydrukowano plakaty dla nowej galerii oraz wystawy współczesnego malarstwa, zaproszenia na otwarcia wystaw i imprezy oraz liczne druki drobne.

Wysoki poziom artystyczny plakatów autorstwa Waldemara Oleszczaka został dostrzeżony przez jury XXII Ogólnopol-

skiego Przeglądu Plakatu Muzealnego i Ochrony Zabytków w Przemysłu, które w końcu 1998 r. przyznało naszemu muzeum dyplom honorowy za plakaty ośmiu wystaw z lat 1996-1997.

Dział Wydawnictw prowadził na terenie całego kraju promocję wydawnictw muzealnych; oferty sprzedaży skierowano również na międzynarodowe targi książki w Genewie, Lipsku i Frankfurcie n. Menem.

PRACE BUDOWLANO-KONSERWATORSKIE

W roku 1998 nastąpił znaczny postęp w pracach konserwatorskich w apartamencie biskupim pałacu. Założono nowe okna i podłogi (wg projektów arch. W. Niewaldy z Krakowa z 1995 r.). Okna wykonał i wmontował Zakład Stolarsko-Konserwatorski „Konstol” Stefana Łatki z Sieprawia k. Krakowa. Nawiązują one podziałami i rodzajem oszklenia do okien XVII-wiecznych: profilowane słupki i ślemiona dzielą je na 4 kwatery wypełnione matowym szkłem surowym oprawnym w olów (po 12 szybek w górnych i po 18 – w dolnych kwaterach); w 4 oknach alkierza wieżowego umieszczono dodatkowo kolorowe krążki witrażowe z herbami *Korab* i napisami: JACOBUS ZADZIK DEI GRATIA EPISCOPUS CRACOVIANENSIS DUX SEVERIAE. Oprawę szybek w olów i witrażyki wykonał Lesław Heine z Krakowa. Od wewnątrz zastosowano w oknach tzw. zestawy termoizolacyjne i folię ochronną przeciw promieniom UV, zawieszono okiennice. Stolarkę wykonano z dębu, okucia z mosiądzu; od wewnątrz okna, okiennice i parapety pomalowano na zielono, od zewnątrz pozostawiono w kolorze drewna. W ścianie wschodniej Trzeciego Pokoju Biskupiego na tle wnęki okiennej, zawieszono atrapę okna⁸. Nowe

okna wstawiono też w tzw. skarbczyku i sypialni⁹.

Na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Anny Piaseckiej z 15 kwietnia 1998 r. wykonano prace przy podłogach w trzech pokojach apartamentu biskupiego. Objęły one konserwację fragmentów oryginalnych podłóg taflowych i wykonanie na ich wzór brakujących elementów w dwóch pokojach oraz nową podłogę w alkierzu. Prace rozpoczęto od zdjęcia i zabezpieczenia oryginalnych tafli. Następnie wymieniono zniszczone tzw. ślepe podłogi z desek oraz legary leżące bezpośrednio na podsypce z wapiennego gruzu¹⁰.

W trakcie konserwacji wszystkie elementy tafli podłogowych rozłożono i po oczyszczeniu zestawiono „na sucho”, uzupełniono drewnem, następnie sklejono, powierzchniowe ubytki wypełniono kitami. 12 oryginalnych tafli w Drugim Pokoju Biskupim ułożonych przed kominkiem w dwóch rzędach, na styk, przykręcono do nowego podłoża śrubami; nowe mocowano gwoździami. Stare tafle, wypełniające środek Trzeciego Pokoju Biskupiego (9 x 9), łą-

⁸ Pierwotnie projektowano przywrócenie okna zamurowanego w XVIII w. podczas przekształcania tego pomieszczenia na kaplicę. Wmurowaną w 1938 r. od zewnątrz tablicę inskrypcyjną, związaną z Sanktuarium Marszałka J. Piłsudskiego, zamierzano przenieść do wnętrza sanktuarium. Na skutek protestu Rady Kombatanów i Osób Represjonowanych w Kielcach od projektu tego odstąpiono.

⁹ O stolarce okiennej kieleckiego pałacu zob. artykuł J. Lewickiego *Zabytkowe okna. Metody badań i konserwacji* w nrze 3 „Ochrony Zabytków” z 1998 r. Jedno z XIX-wiecznych okien z Trzeciego Pokoju Biskupiego, zachowane wraz z okuciami, złożono w pałacowym lapidarium.

¹⁰ Zob.: J. Kuczyński *Wyniki obserwacji stropu podsyphki podstropowej w II i III pokoju biskupim pałacu kieleckiego przeprowadzonych od 28 VIII do 9 IX 1998*. Kielce 1999, mps 5 s., 3 il., zał. (w posiadaniu Działu Budowlano-Konserwatorskiego Muzeum Narodowego)

czono na pióro i mocowano śrubami; w partiach środkowych zamiast klinów użyto spienionej pianki poliuretanowej. Po zmontowaniu tafli doszlifowano na stykach w celu uzyskania gładkiej płaszczyzny. Nowe elementy scalono z oryginalnymi za pomocą bejcy, całość zaimpregnowano utwardzonym woskiem. Nadzór konserwatorski przy pracach związanych z konserwacją i montażem zabytkowych elementów podłóg pełnił Marek Mazurek.

Nie wykonano bordiur przyściennych ani listew przyściennych (z wyjątkiem alkierza wieżowego), zachowano tylko relikty kamiennych bordiur w Trzecim Pokoju Biskupim oraz ozdobnych posadzek we wnękach okiennych w obu pokojach; kształt i wysokość listew będą dostosowane do obić ściennych z ozdobnych tkanin. W podłodze alkierza, wykonanej z deszczulek ułożonych w „jodełkę” (układ wymyślony przez projektantów i zatwierdzony przez władze konserwatorskie), wmontowano klapę na zawiasach, zakrywającą otwór szybu klatki schodowej prowadzącej na przyziemie.

Konserwację oryginalnych tafli podłogowych przeprowadziła Pracownia Konserwacji Mebli Stylowych Ryszarda Dragosza w Kielcach; nowe podłogi wykonało Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowo-Handlowe Sp. z o.o. „Agat” w Kielcach. Koszty prac przy oknach i podłogach pokryto z dotacji Generalnego Konserwatora Zabytków.

Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie posadzek zmieniła w sposób zasadniczy wypracowaną przez muzeum koncepcję restauracji najbardziej reprezentacyjnych wnętrz pałacu. Dlatego niezbędnym wydaje się przytoczenie w tym miejscu stanowiska muzeum wyartykułowanego na posiedzeniu Rady Muzealnej z 16 X 1997 r.¹¹

O istnieniu posadzek kamiennych w dwóch pokojach apartamentu biskupiego oraz w alkierzu wieżowym, mówią inwentarze:

- w antykamerze, tj. w Drugim Pokoju Biskupim, sąsiadującym z Izbą Stołową Górną – w 1645 r. była *posadzka marmurowa z fundamentem marmurowym*. W 1668 r. opisano ją jako *posadzkę z marmuru szarego*, w 1746 zaś jako *posadzkę kamienną w ośm grani*,
- w sypialni (Trzecim Pokoju Biskupim) w 1645 r. była *posadzka z fundamentem marmurowym w kwadrat*, w 1668 r. – *posadzka z marmuru dwoistego w kwadrat*, w 1746 r. *posadzka w kwadrat z marmuru białego i szarego*,
- w alkierzu wieżowym w 1668 r. była *posadzka marmurowa*, a w 1746 *posadzka w kwadrat z marmuru białego i szarego*.

Informacje te zostały potwierdzone przez odkrycie w ościeżach okiennych obu pokoi ozdobnych, dwubarwnych posadzek (w alkierzu wieżowym natrafiono na jedną tylko płytkę). W antykamerze jest to kompozycja złożona z ośmiobocznych płytek z marmuru dębnickiego o wymiarach 29 x 29 cm w układzie prostokątnym oraz z ukośnie ułożonych płytek 12 x 12 cm z różowego marmuru z użyleniami, pochodzącego z marmurołomu „Różanka” na Górze Zelejowej pod Chełcinami. Natomiast w sypialni resztki posadzki stanowią wielkie, kwadratowe płyty z marmuru bolechowickiego o boku 1 m, w które wpuszczone są po 4 płytki z marmuru „Różanka”. W obu pomieszczeniach zachowały się fragmenty kamiennych bordiur. Posadzki te zostały usunięte prawdopodobnie w trakcie barokowej przebudowy apartamentu za bpa Andrzeja Załuskiego (1746-1758).

W trakcie badań architektonicznych w latach 1995-1996 odkryto w poziomach zachowanych resztek posadzek kamiennych ozdobne podłogi drewniane. W antykamerze odsłonięto relikty podłogi złożonej z dwubarwnych tafli z dwóch gatunków drewna: jaśniejszego wypełnienia (modrzew) oraz ciemniejszego obramienia wraz z narożnikami (z dębu), przy czym wielkość tafli (ok. 59 x 59 cm) jest dwukrotnie większa od płyt kamiennych. Również w sypialni odsłonięto podłogę z dębowo-modrzewiowych tafli. Tutaj z kolei wielkość tafli jest w stosunku do kamiennych niemal dwukrotnie mniejsza, wyno-

¹¹ Zob. *Kronika muzealna 1997* w tomie 20. Członkowie Rady Muzealnej opowiedzieli się jednomyślnie za przywróceniem posadzek marmurowych.

si bowiem 58 x 58 cm. Należy podkreślić, że kompozycja obu drewnianych podłóg nawiązuje do pierwotnych posadzek kamiennych, przy czym ujednolicono wówczas wielkość płyt w obu pokojach, poprzednio zróżnicowaną: były to teraz kwadraty o boku sięgającym prawie 60 cm. W alkierzu nie zachowały się ślady podłóg wcześniejszych. Według opisu z 1789 r. była tam podłoga z tarcic prosta. Dla całości obrazu należy dodać, że w Pierwszym Pokoju Biskupim wchodzącym również (jako druga antykamera) do apartamentu, od początku była podłoga drewniana – sądząc z opisów – również taflowa.

Argumenty za przywróceniem posadzek kamiennych zostały przytoczone w materiałach do założeń programowych restauracji wnętrza apartamentu opracowanych przez muzeum w 1996 r. Podstawowym argumentem jest stopień zachowania oryginalnej, XVII-wiecznej substancji użytkowej: układ przestrzenny, oryginalne stropy belkowe w pokojach drugim i trzecim, polichromowany strop belkowy i fryz w pokoju pierwszym, strop ramowy z malowidłami w pokoju trzecim, pułap ze śladami stropu ramowego w pokoju drugim, stiukowa dekoracja sklepienia w alkierzu, marmurowe oprawy kominków (z których dwie powróciły obecnie na dawne miejsca). Posadzki marmurowe były wyłącznie w apartamencie biskupim: na parterze odpowiadają mu sklepienie pomieszczenia, co świadczy o zamierzonej od początku hierarchii i randze tych pomieszczeń w obrębie reprezentacyjnego piętra pałacu. Kolejnym argumentem jest charakter dotychczasowych prac konserwatorskich, które od lat 20. XX w. zmierzają konsekwentnie do wydobycia i podkreślenia XVII-wiecznego charakteru stylowego pałacu, tak w zakresie architektury jak i wystroju. Dla przykładu można wymienić: zrekonstruowane przed wojną hełmy na wieżach, przywrócenie komunikacji główną klatką schodową, usunięcie wtórnych podziałów pomieszczeń, odsłonięcie polichromowanych stropów belkowych w pokojach prałatów i pierwszym biskupim, połączone z usunięciem barokowych stropów z gipsaturami, wmontowanie niewiadomego pochodzenia portali XVII-wiecznych. Niektóre ówczesne roz-

wiązania konserwatorskie, a także dostosowanie pałacu do funkcji reprezentacyjno-patriotycznych są dyskusyjne, np. dowolne kompozycje kominków, pseudostylowe portale, aktualizowane treściowo fryzy w pokojach prałackim i pierwszym biskupim, czy ahistoryczne schody ogrodowe. Jednak generalnie koncepcja ta jest kontynuowana i począwszy od lat 60. rozwijana do dziś. Świadczą o tym choćby ostatnie szczegółowe decyzje konserwatorskie dotyczące apartamentu biskupiego: restauracji ramy stropowej i obrazów w sypialni, rekonstrukcji okien i oszklenia, rekonstrukcji ramy stropowej w antykamerze (usuniętej przed 1845 r.), przeniesienia na pierwotne miejsca marmurowych opraw kominków, przywrócenia trzech marmurowych portali i stolarki drzwi w charakterze XVII-wiecznym, ekspozycji miejsca sekretnego w alkierzu wraz z rekonstrukcją siedziska, uczynienia przejścia sekretnego między pokojami trzecim a pierwszym oraz czeluści piecowych i palenisk kominków. Jeśli do tego dodać postulowane w przyszłości odtworzenie klatki schodowej komunikującej alkierz z przyziemiem, rekonstrukcję pieców kaflowych, a także obicie ścian tkaninami o wzorach nawiązujących stylowo do XVII w. – wówczas mamy do czynienia z konsekwentną restauracją wnętrza o charakterze XVII-wiecznym. Z architekturą i wystrojem będzie korespondować stylowe wyposażenie.

Konkluzja z tych wywodów jest następująca: kamienne posadzki z dwubarwnych marmurów – z Dębника i Bolechowic oraz ze Stronia Śląskiego (w miejsce Różanki pod Chęcunami, stanowiącej rezerwat przyrody) – będą korzystnie współgrać z pozostałymi elementami tych najbardziej reprezentacyjnych i integralnych stylowo wnętrza wazowskich, przede wszystkim z oryginalnymi kominkami oraz przewidzianymi do odtworzenia portalami z marmurów dębnickiego i bolechowickiego. Wzorów takich nie posiadają użytkowe podłogi z XVIII/XIX w. Pragnąc konsekwentnie udokumentować przebudowę barokową, należałoby np. przywrócić trzeciemu pokojowi funkcję kaplicy (łącznie z zakrystijką) oraz zaniechać odtwarzania portalu w wejściu do alkierza, usuniętego podczas XVIII-wiecznej jego przeróbki.

Prace przy posadzkach apartamentu biskupiego stały się przedmiotem polemiki w „Słowie Ludu” (nry 260 i 271).

Wykonawca okien, Stefan Łatka, wykonał dodatkowo dwoje drzwiczek w otworach prowadzących na 2. piętro alkierza oraz do miejsca ustępowego. Wzbogacono je ozdobnymi zawiasami, sztyldami i klamkami z żelaza, mocowanymi krzyżakowymi śrubami, z nowoczesnymi zamkami (całość nie została dopasowana do charakteru wnętrza alkierza). Sporządził również ażurowe, dostawiane schodki.

Dokonano udanej próby renowacji stolarki okien w fasadzie pałacu (okno na parterze i fragment okna sieni górnej): usunięto wielowarstwową skorupę farb, a po wyreperowaniu i wzmocnieniu drewna pomalowano je farbą olejną: białą od wnętrza, brązową od zewnątrz (Zakład Szklarski Mariana Pajaka w Kielcach).

Kontynuowano prace na piętrze wieży pd.-wsch. pałacu. Przy wejściu do łącznika ze skrzydłem pd. wykonano odkrywkę w podłodze, odsłaniając leżącą 26 cm niżej posadzkę z płasko ułożonych na podsypce z gruzu cegieł (ok. 4 x 14 x 25 cm); w poziomie posadzki zachowały się końcówki wtórnie użytego, profilowanego ciosu z piaskowca (parapet zlikwidowanego w XVIII w. okna w pd. ścianie wieży?). Na istniejącą podłogę położono płyty wiórowe. Prac tych nie udokumentowano, podobnie jak przed kilku laty w na piętrze wieży pn.-wsch.

W skrzydle pd. pałacu firma PIA PIA-SECKI kontynuowała adaptację pomieszczeń parterowych w narożniku wsch. na pokój gościnny z zapleczem sanitarno-kuchennym.

Nad wejściem do budynku po stronie pn. pałacu wykonano półkolistą daszek z konstrukcji stalowej i sztucznego tworzywa imitującego szkło (proj. A. Szelejewski).

Wydział Archeologiczny Państwowej Służby Ochrony Zabytków w Kielcach przeprowadził badania archeologiczne (Czesław Hadamik) w miejscu rozebranego w XIX w. odcinka pn. muru obwodowego zamku. Na głębokości ok. 50 cm poniżej obecnego terenu odsłonięto fragmenty fundamentów muru oraz kurtyn tzw. puntone (protobastionu) szerokości 90-100 cm, murowanych z kamienia polnego i łamanego na zapra-

wie wapiennej. Po zewnętrznej stronie muru natrafiono na relikty zagłębionego w ziemię pieca dostępnego z wnętrza puntone, związanego zapewne z XVIII-wieczną cieplarnią. Badania posłużą do opracowania projektu odtworzenia odcinka muru i uczytelnienia dzieła obronnego, zbliżonego formą i wymiarami do tzw. baszty prochowej¹².

Zakład Remontowy Bohdana i Bożeny Metów w Kielcach kontynuował na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i pod nadzorem konserwatorskim Jakuba Lewickiego prace przy baszcie prochowej. Uzupełniono (w układzie warstwowym) ubytki kamiennego lica elewacji (wraz z rekonstrukcją w cegle zewnętrznych krawędzi ośmiu otworów strzelniczych, nad którymi założono ściągi stalowe), wykonano ceglane, łukowe ościeża w wejściach w przyziemiu i od ogrodu. Ściany zewnętrzne nadmurowano o 80 cm ponad poziom muru obronnego, zakładając w koronie murów wieniec żelbetowy. Sklepienie po oczyszczeniu wypełniono w pachach piaskiem, a następnie zabezpieczono wylewką cementowo-wapienną i papą termozgrzewalną oraz odwodniono za pomocą żeliwnych wpustów. Podstawą rekonstrukcji strzelnic były oryginalne otwory zachowane w murze pn. W pracach murowych użyto kamienia wapiennego z kamieniołomu w Jaźwicy k. Chęciny i cegły czerwonej pełnej. W przyszłości powinno się przywrócić baszcie gontowy daszek, jaki miała w XVII-XVIII w.

¹²J. Lewicki *Północny odcinek murów obronnych pałacu biskupiego w Kielcach. Rozpoznanie źródeł historycznych wraz z postulatami konserwatorskimi*. Kielce 1998, mps, 22 il. (w posiadaniu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków); C. Hadamik *Kielce, zamek - mur północny na odcinku tzw. domu Winklera. Sprawozdanie z badań wykopaliskowych przeprowadzonych w lipcu i sierpniu 1998 r.* Wydział Archeologiczny PSOZ w Kielcach, 1998 (w posiadaniu Działu Budowlano-Konserwatorskiego Muzeum Narodowego). Na puntone w murze pn. po raz pierwszy wskazał J. L. Adamczyk (*Wzgórze Zamkowe w Kielcach*, Kielce 1991, s.34), jego istnienie natomiast negował J. Kuczyński (art. *Kielecka rezydencja biskupów krakowskich* w t. 15 rocznika, s. 46).

VARIA

Udzielono odpowiedzi na kilkadziesiąt kwerend i konsultacji dotyczących wystaw, m.in. na temat śmierci w kulturze Polski (Zamek Królewski w Warszawie) i problematyki Sądu Ostatecznego (Muzeum Narodowe w Gdańsku), prac artystów uczestniczących w Pierwszej Wystawie Sztuki Nowoczesnej 1948/1949 w Krakowie (Fundacja Nowosielskich), miśnieńskiego „serwisu łabędziego” (Państwowe Zbiory Sztuki w Dreźnie), rzeźby animalistycznej (Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa w Warszawie), dziejów Wrocławia (Muzeum Historyczne we Wrocławiu), rytuału picia kawy i herbaty (Muzeum w Sosnowcu), „Sztuki leczenia” (Muzeum w Bochni), „Zabaw przyjemnych i pożytecznych” (Muzeum Zamoyckich w Kozłowie), „Mitu Erosa w sztuce polskiej” (Galeria Sztuki Współczesnej w Olsztynie), „Polskiej karczmy i zajazdu w XVIII-XIX w.” (Muzeum w Krośniewicach). Przekazano materiały do prac naukowych (w tym: magisterskich i doktorskich): dotyczących twórczości Jana Nepomucena Głowackiego i Henryka Czarnckiego, fajansów Wedgwooda, zbiorów geologicznych Jana Czarnockiego i archeologicznych ks. Stanisława Skurczyńskiego, rzymskich monet, średniowiecznego miecza, pieczęci z terenu Królestwa Polskiego w 2. poł. XIX w., rycin Leona Kosmulskiego, tematyki żydowskiej w grafice, obrzędowości weselnej, rzemiosła i stroju ludowego, rzeźbiarza ludowego Józefa Kaczmarka z Chyczy, historii biblioteki muzealnej. Opracowano materiały do zbiorów podworskich ze Złotego Potoku, Gnojna i Sancygniowa. Biblioteka muzealna przygotowała materiały dotyczące postaci i działalności Tadeusza Szymaona Włoszka oraz historii Związku Muzeów w Polsce.

Temat genezy pałacu i jego domniemych twórców był przedmiotem artykułu Jakuba Lewickiego *Najnowsze odkrycia związane z kielecką siedzibą biskupów krakowskich*, w: *Siedziby biskupów krakowskich na terenie dawnego województwa sandomierskiego. Materiały z sesji naukowej, Kielce 20 IX 1997*. Kielce 1998, s.147-163 (zob. recenzje J. Kuczyńskiego i M. Pieniążek-Samek w t. 20. rocznika).

W ramach studiów nad pałacem powstały kolejne opracowania J. Kuczyńskiego: *XVII-wieczne piece oraz ówczesny system grzewczy w kieleckim pałacu* (mps 58 s., 51 tabl.) oraz: *XVII-wieczne kaplice w kieleckim pałacu. Historia, przetworzenia, propozycja muzealnego wyposażenia* (mps 30 s., 23 ryc). Obie prace są przechowywane w Dziale Budowlano-Konserwatorskim Muzeum Narodowego.

Plany zagospodarowania Wzgórza Zamkowego były przedmiotem dyskusji w nrze 136 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”.

W przyziemiu wieży pd.-wsch. pałacu urządzono muzealne archiwum, mieszczące się dotąd w zabudowaniach powięziennych przy ul. Zamkowej, które wykorzystywano na podręczny warsztat (przeniesiony do pomieszczenia przybramnego w skrzydle pd.).

Muzeum wydawało z upoważnienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zaświadczenia na wywóz za granicę przedmiotów nie objętych ustawowym zakazem (180 podań); opinie o przedmiotach podlegających zakazowi wywozu sporządziły działy sztuki ludowej i rzemiosła artystycznego. Zaświadczenia objęły też wywozy czasowe.

Janina Skotnicka była członkiem jury dwóch konkursów: „Ptaki i zwierzęta w sztuce ludowej” (WDK) i XXV konkursu „Współczesna sztuka religijna” (Civitas Christiana, Kielce), a także „IV Biennale sztuki nieprofesjonalnej” (Dom Kultury w Miechowie). W związku z zamiarem otwarcia galerii kowalstwa artystycznego Stanisława Moćko w Oblegorku J. Skotnicka sporządziła opinię o tym twórcy. Marian Gućwa był jurorem XXII Olimpiady Artystycznej. Alojzy Oborny uczestniczył w posiedzeniach Rad Muzealnych Muzeów Narodowych w Poznaniu i Krakowie, Lidia Putowska zaś – Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu.

Na prośbę dyrekcji Świętokrzyskiego Parku Narodowego Jan Głowka, Paweł Król i Janusz Kuczyński opracowali koncepcję scenariusza nowej wystawy w zwolnionych pomieszczeniach Muzeum Przyrodniczego na Świętym Krzyżu.

Sytuacja muzeum w wyniku reformy administracyjnej państwa była przedmiotem licznych wypowiedzi prasowych, m.in. w nrach 266, 276, 282, 284 i 295 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”, nrze 2055 Magazynu

„Słowa Ludu” z 28 XII, nrach 266, 275, 281 i 292 „Echa Dnia”, nrze 267 „Trybuny”, nrze 49 „Polityki”. O wynikających stąd zagrożeniach pisał poseł RP Juliusz Braun („Gazeta Wyborcza” z dnia 16 XI).

ODDZIAŁY

MUZEUM LAT SZKOLNYCH STEFANA ŻEROMSKIEGO

Zbiory muzeum powiększyły się o 13 rekwizytów z filmu „Szyfowe prace”, którego sceny dotyczące powieściowego Klerykowa kręcono na Wzgórzu Zamkowym w Kielcach (reż. Paweł Komorowski, konsultacja Kazimiera Zapałowa); włączono je do ekspozycji. Do stałej wystawy włączono też kolejnych 12 ilustracji Antoniego Uniechowskiego do *Popiołów* Żeromskiego. Autentyzm miejsca dawnego gimnazjum podkreśliła wmurowana w holu tablica pamiątkowa poświęcona uczniowi kieleckiej szkoły Aleksandrowi Głowackiemu. Tablicę, ufundowaną przez Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego, odsłonił ppłk Kazimierz Załęski – „Bończa”, weteran II wojny światowej (dowódca oddziału partyzanckiego Armii Krajowej). Autorem napisu wykutego w marmurze bolechowickim – (UCZEŃ KLASY VI / ALEKSANDER GŁOWACKI / BOLESŁAW PRUS / ZBIEGŁ Z MURÓW TEGO GIMNAZJUM / DO POWSTANIA NARODOWEGO / 1863 ROKU) – był inż. Stanisław Goleń.

Oprócz oprowadzania, które w 1998 r. objęło 14 325 zwiedzających, stała ekspozycja była oparciem dla 32 lekcji, m.in. dla uczniów kieleckich liceów im. Stefana Żeromskiego i Juliusza Słowackiego (*Poezja romantyczna i jej wpływ na życie i twórczość Żeromskiego*, *Wielcy ludzie małej szkoły*, *Stefan Żeromski – patron szkoły*). Tematem lekcji w liceach w Bodzentynie i Busku Zdroju były: *Żeromski i jego związki z PPS* oraz *Korespondencja i korespondenci Stefana Żeromskiego*. O patronie szkoły opowiadano w I Liceum im. Stefana Żeromskiego w Kielcach i w szkole podstawowej w Kurozwękach. Specjalny charakter miało spotkanie w muzeum przedstawicieli najstarszych szkół w Polsce.

Tematami wykładów, odczytów i publikacji były: *Wielka poezja romantyczna i jej wpływ na biografie i twórczość Żeromskiego*; *Powstanie styczniowe w życiu i twórczości Bolesława Prusa*; *Działalność społeczno-polityczna Stefana Żeromskiego w okresie pobytu w Natęczowie*; *Uczniowie i nauczyciele: szkoła w Kielcach a w Klerykowie*; *Losy Mariana Borowicza a młodość Żeromskiego w świetle dokumentów*; *Nieznana twórczość Świętosława Krawczyńskiego* (publikacja w nrze 2 „Świętokrzyskiego Kwartalnika Literackiego”) oraz *Szkoła kielecka – powstanie, historia, sławni wychowankowie*.

Z inspiracji muzeum dzieci specjalnej troski z Ośrodka Szkolno-Pedagogicznego w Kielcach wzięły udział w konkursie plastycznym na temat dzieciństwa i młodości Żeromskiego; wyróżnione prace pokazano w muzeum.

Przeprowadzono kolejną, dwunastą edycję Stypendiów im. Andrzeja Radka, zainicjowaną przez Stanisława Mijasa, prezesa Towarzystwa im. Stefana Żeromskiego, i kierowniczkę muzeum Kazimierę Zapałową. Podczas uroczystości w pałacu wręczono stypendia 28 absolwentom szkół podstawowych z województwa kieleckiego – dzieciom pochodzącym ze wsi i małych miasteczek. W uroczystościach wziął udział poseł RP Juliusz Braun, który zorganizował „Radkom” spotkanie w Sejmie i zwiedzanie Zamku Królewskiego w Warszawie (wraz z dawnym mieszkaniem Żeromskiego).

Muzeum włączyło się w obchody 200-lecia urodzin Adama Mickiewicza, organizując wieczór literacko-muzyczny *Utworami jego karmimy duszę*. Wypowiedzi Kazimierzy Zapałowej *Żeromski o Mickiewiczu* towarzyszyły recytacje poezji Mickiewicza (Andrzej Cempura i Cecylia Mazur) oraz kielecka grupa instrumentalno-wokalna

„No Name”. W starannie wyreżyserowanym wieczorze było również miejsce na opłatek.

W lutym muzeum ogłosiło konkurs literacki „Młodzi piszą” o nagrodę Jerzego Kory-Krzeczowskiego – absolwenta Liceum im. Stefana Żeromskiego, prawnika, ekonomisty i miłośnika literatury zamieszkałego w Kanadzie – dla uczniów liceów ogólnokształcących w Kielcach. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło w siedzibie muzeum 16 września: spośród 48 zestawów prac nagrodzono pięć, a dziewięciu przyznano wyróżnienia. Podczas konkursu Kazimiera Zapłowa mówiła o fundatorze nagród: *Jerzy Krzeczowski – poeta i ekonomista*.

Kierowniczką muzeum współpracowała przy redakcji książki *Raptularza część wtóra* Świętosława Krawczyńskiego (w 1999 r. muzeum podjęło się jej promocji), współpracowała z Redakcją Telewizji Edukacyjnej przy realizacji filmu *Kronikarz* o Bolesławie Prusie, udzieliła 46 wywiadów na temat przedsięwzięcia muzeum (31 artykułów i notatek prasowych, 11 nagrań radiowych, 4 informacje w TV).

30 listopada przestał pracować Piotr Chyb; jego miejsce zajęła 1 grudnia polonistka, Ewa Kornacka.

MUZEUM HENRYKA SIENKIEWICZA W OBLĘGORKU

Muzeum obchodziło jubileusz 40-lecia: otwarte w 1958 r. w pałacyku подарowanym w 1956 r. przez dzieci pisarza Henryka i Jadwigę, od 1976 r. jest oddziałem Muzeum Narodowego w Kielcach. Podczas uroczystości jubileuszowych, 22 października, połączonych z otwarciem wystawy darów i nabytków z lat 1988-1998, Izabella i Stanisław Śliwowie z Wodzisławia przekazali cenny zbiór pocztówek (ilustracji do utworów Sienkiewicza) i jubileuszowe wydawnictwa. Kierowniczką muzeum Lidia Putowska otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi, wieloletnim zaś pracownikom wręczono dyplomy i nagrody. Jubileusz upamiętniono ekslibrisem autorstwa Leszka Nicińskiego z Kielc.

Wystawy stałe uzupełniono zakupionymi w ostatnich latach obrazami Stanisła-

wa Kaczora-Batowskiego i Adama Setkowicza oraz oryginalną *Paletą* (w salonie i w palarni); w gabinecie dodano fotografie rodziców pisarza (Józefa, z ok. 1881 r. i Stefani, z ok. 1869 r.) oraz żeliwną plakietę związaną z jubileuszem proj. Leopolda Jarkowskiego.

Do końca czerwca czynny był pokaz ekslibrisów o tematyce sienkiewiczowskiej wypożyczonych z Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej (zob. *Kronika muzealna 1997* w t. 20. rocznika). W sali wystaw czasowych – Halikówce urządzono wystawę *Artystyczne spojrzenie na Trylogię – Gołębiowski, Szancer*. Ekspozycja zawierała 45 rysunków Artura Gołębiowskiego udostępnionych przez Biuro Wystaw Artystycznych w Zamościu, uzupełnionych rysunkami Jana Marcina Szancera z własnych zbiorów. Pomysł wystawy zrodził się w Roku Sienkiewiczowskim 1996, kiedy w muzeum zaprezentowano ilustracje do dzieł pisarza, które powstały podczas pleneru w Krasnobrodzie, m.in. wyróżniające się biegłością kreski i dbałością o każdy szczegół rysunki Artura Gołębiowskiego (ur. 1961 r. w Kraśniku; ilustracje do *Trylogii* były tematem jego pracy dyplomowej w latach 1986-1987 w pracowni książki prof. Janusza Stannego w warszawskiej ASP). Zestawienie prac Gołębiowskiego ze światłocieniowymi, malarskimi kompozycjami Szancera unaocniło żywotność dzieła Sienkiewicza pobudzającego wyobraźnię kolejnych pokoleń, począwszy od Michała E. Andriollego.

Na wystawie *Dary i nabytki muzeum 1988-1998* pokazano ok.100 eksponatów, z których najwięcej pozyskano w okresie obchodów rocznicowych w 1996 i 1997 r., m.in.: obrazy Stanisława Batowskiego, Adama Setkowicza i Waldemara Świerzego inspirowane osobą i twórczością Sienkiewicza, pocztówki ilustrujące powieści, fotograficzne wizerunki pisarza z 1905 i 1910 r., korespondencję, publikacje utworów, pamiątkowe medale, monety i ekslibrisy.

W ramach nowego cyklu „Wieczory u Pana Henryka” w muzeum odbył się koncert muzyki kameralnej, połączony z odczytem Zdzisława Łopatkiewicza, wieloletniego kustosa Muzeum Marii Konopnickiej

w Żarnowcu, zatytułowanym *Żarnowiec – dar narodowy drugi*. Następny koncert, zorganizowany przy współpracy z Filharmonią Świętokrzyską w ramach „Zamkowych Spotkań ze Sztuką”, odbył się w parku. Pomocy przy organizacji imprez udzielił wójt gminy Strawczyn.

Muzeum odwiedziło 38 900 osób; z lekcji i odczytów, seansów filmowych oraz koncertów skorzystało 1518 osób.

W ramach promocji ekspozycje i zbiory udostępniano filmowcom (m.in. dla Programu 2 TV, audycja „W cieniu wielkiej góry”) i dla wydawnictw: *Henryk Sienkiewicz* T. Żabskiego z serii „A to Polska właśnie” (Wyd. Dolnośląskie), *Trylogia Sienkiewicza – Leksykon* T. Bujnickiego i A. Rataja (Wyd. Znak w Krakowie), *Kto jest kim w Trylogii* (Wyd. Tower Press w Gdańsku).

Muzeum współpracowało z placówkami biograficznymi, m.in. z Muzeum w Woli

Okrzejskiej oraz ze szkołami noszącymi imię pisarza (udział w zlocie przedstawicieli 84 szkół sienkiewiczowskich w Kościelcu).

Rozpoczęto kwerendę do twórczości Józefa Deskura (1861-1915), którego dzieła posiada muzeum.

Ze środków Wojewody Kieleckiego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dokonano wymiany kotłów centralnego ogrzewania na olejowe. Pomalowano hol, sypialnię i wartownię; w oknach sypialni założono nowe żalony.

Na murach pałacyku – siedziby muzeum zaobserwowano liczne pęknięcia, których przyczyną są ruchy gruntu (budynek stoi na lessowej skarpie); podjęto decyzję o przeprowadzeniu specjalistycznych badań hydrogeologicznych (zob. artykuły w nrach 286 i 288 „Echa Dnia”).

KALENDARIUM

13 I Rozmowy przebywającego w Kielcach wiceministra kultury i sztuki Stanisława Żurowskiego z wojewodą kieleckim, prezydentem Kielc i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz posłem Juliuszem Braunem na temat zagospodarowania Wzgórza Zamkowego.

Wzmianka w nrze 11 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”

19 I Spotkanie w pałacu poświęcone promocji słownika *Kultura biblijna* zorganizowane przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. Oprawę muzyczną stworzyli: Chór Wyższego Seminarium Duchownego „Schola Gregoriana” pod dyktando ks. Zbigniewa Rogali, grupa wokalna studentów Instytutu Wychowania Muzycznego WSP w Kielcach „Pauza” pod dyktando Ewy Pańtak oraz pianista Andrzej Domin.

22 I Uroczystość odsłonięcia w gmachu dawnego gimnazjum męskiego w Kielcach tablicy pamiątkowej poświęconej jego wychowankowi Aleksandrowi Głowackiemu (Bolesławowi Prusowi), zorganizowana przez Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w 135. rocznicę wybuchu powstania styczniowego.

Omówienie w nrze 3 „Ikara” oraz w nrze 3 „Kaleidoscope” – miesięcznika pokładowego Polskich Linii Lotniczych LOT.

4 III Otwarcie w pałacu wystawy *Od rozbiórów do niepodległości*, z udziałem m.in. wiceministra kultury i sztuki Stanisława Żurowskiego, posła RP Juliusza Brauna, wojewody kieleckiego Ignacego Pardyki i przewodniczącego Rady Miasta Kielc Czesława Dawida. Wystawa zainaugurowała oficjalnie obchody 80-lecia odzyskania niepodległości państwowej.

4 III Przekazanie muzeum przez Prezesa Klubu Przyjaciół Muzeum Narodowego w Kielcach Jerzego Krzewickiego fajansowej salaterki (Ćmielów, ok. 1860-1870 r.) z widokiem pałacu w Łobzowie zakupionej ze składek członków klubu.

17 III „Wieczór na zamku”: występ orkiestry kameralnej „Wirtuozi Lwowa” pod dyktando Siergieja Burko oraz solistów z Kielc: Artura Jaronia (fortepian) i Ludmiły Worobec-Witek (skrzypce). Wzmianka w nrze 68 „Słowa Ludu”

18 i 25 III Emisja w TV filmów inspirowanych przez muzeum (Krzysztofa Myślińskiego): *Złotnictwo w diecezji kielec-*

- kiej z cyklu dokumentalnego „Z kościelnych skarbców” reżysera Macieja Wojtyńskiego.
- Wzmianka w „Gazecie Wyborczej/Lokalnej” z 25 III
- 24 III Uroczystość przekazania obrazu Władysława Podkowińskiego *Miraże* z 1893 r., zakupionego dla muzeum przez belgijską firmę Lhoist Europa. Fakt odnotowany w miejscowej prasie: nrach 65, 66 i 71 „Słowa Ludu”, nrze 71 „Echa Dnia” oraz w „Gazecie Wyborczej/Lokalnej” (nr 67, 71 i 73)
- 29 III Koncert w pałacu Kwartetu Smyczkowego „Camerata” w ramach III Międzynarodowego Festiwalu „Świętokrzyskie Dni Muzyki”.
O programie festiwalu wzmianka w nrze 73 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”
- 5 IV Recital fortepianowy Joanny Domańskiej zorganizowany przez Świętokrzyskie Towarzystwo Muzyczne w ramach III Międzynarodowego Festiwalu „Inspiracje” Kielce 98.
- 19 IV Koncert kameralny w wykonaniu Kieleckiego Tria Fortepianowego oraz solistów Aliny Urbańczyk (sopran) i Karola Radziwonowicza (fortepian) zorganizowany przez Świętokrzyskie Towarzystwo Muzyczne w ramach festiwalu „Inspiracje” Kielce 98.
- 29 IV Inauguracja nowego cyklu „Wieczory u Pana Henryka” w Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku.
Impreza wzmiankowana w nrze 6 „Ikara”
- 29 IV Pokaz w Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego 17 prac uczniów Ośrodka Szkolno-Pedagogicznego w Kielcach wykonanych pod kierunkiem wychowawczynie Lucyny Luty z inspiracji Piotra Chyba.
Zob. nr 101 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”
- 30 IV Otwarcie w skrzydle pn. pałacu nowej *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*, połączone z inauguracją obchodów jubileuszu 90-lecia Muzeum Narodowego w Kielcach.
- 12 V Złożenie przez uczniów kieleckiego Liceum Ogólnokształcącego im. Józefa Piłsudskiego wianki kwiatów w „Sanctuarium” Piłsudskiego w pałacu z okazji 63. rocznicy śmierci Marszałka; podczas uroczystości młodzież recytowała wiersze legionowe. W spotkaniu z młodzieżą wziął udział Stanisław Parlak oraz muzalni historycy.
- 12 V III Ogólnopolskie „Spotkanie ze Sztuką” zorganizowane w pałacu przez muzeum i Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Kielcach dla 110 nauczycieli wychowania plastycznego i metodyków szkół podstawowych i średnich województwa kieleckiego, tarnobrzeskiego, krakowskiego i katowickiego, poświęcone nowej *Galerii malarstwa polskiego i sztuki zdobniczej*. Prezentacji galerii przez Elżbietę Jeżewską i Annę Kwaśnik-Gliwińską towarzyszył koncert muzyki polskiej.
- 15 V Konferencja prasowa minister kultury i sztuki Joanny Wnuk-Nazarowej w pałacu z udziałem przedstawicieli placówek kultury w Kielcach i województwie kieleckim).
- 26 V – 31 VIII Wystawa *Artystyczne spojrzenie na Trylogię – Gołębiewski i Szancer* w Muzeum Sienkiewicza w Oblęgorku.
Omówienie wystawy w nrze 126 „Gazety Wyborczej/Lokalnej” oraz nrze 7-8 „Ikara”
- 8 VI Wręczenie nagród laureatom konkursu historycznego „Kielce przez stulecia” organizowanego przez muzeum i Szkołę Podstawową nr 15 w Kielcach dla uczniów szkół podstawowych i średnich Kielc i województwa kieleckiego.
Omówienie w nrze 132 „Echa Dnia” i 133 „Słowa Ludu”
- 8 – 12 VI Pobyt dyr. Alojzego Obornego w Höxter-Corvey w Niemczech (współpraca między muzeami).
- 16 VI „Wieczór na zamku”: koncert muzyki barokowej i współczesnej muzyki latinoamerykańskiej w wykonaniu gitarzystów Krzysztofa Pełecha i Jaremy Klicha oraz prelekcja Jana Głównki *Jan Styka w Kielcach*.
- 27 VI Koncert „Nadzwyczajny salon muzyki kameralnej” zorganizowany w pałacu przez Fundację dla Rozwoju Chirurgii w Kielcach. Wykonawcy: Saskia Daems (wiolonczela) i Orkiestra Kameralna „Wirtuozi Lwowa” pod batutą Tomasza Szredera.

- 6 VII – 21 VIII badania archeologiczne w miejscu rozebranego w XIX w. odcinka pn. muru obwodowego pałacu.
- 28 VII Gościem Muzeum Narodowego był książę Franz Albrecht Herzog, właściciel kolekcji rycin Johanna E. Ridingera użytych w 1997 r. na wystawy w Kielcach, Wrocławiu, Raciborzu, Nowym Sączu i Przemyślu w ramach współpracy z Muzeum w Höxter-Corvey w Westfalii.
Wzmianka w nrze 174 „Słowa Ludu”
- 12 VIII Spotkanie w pałacu uczestników tradycyjnego Marszu Szlakiem Pierwszej Kompanii Kadrowej z Krakowa do Kielc – ok. 300 członków organizacji „Strzelec”, kombatantów II wojny światowej i sympatyków (m.in. pracownik muzeum T. Zyżik). Komendantem XXXIII marszu był por. Edmund Majchrowicz. Po raz pierwszy w marszu wzięli udział żołnierze niemieccy i holenderscy z jednostek ONZ szkolonych w koszarach na kieleckiej Bukówce.
Omówienie w nrach 187 „Echa Dnia” i „Słowa Ludu”
- 16 VIII Koncert w wykonaniu łódzkiego zespołu „Artur Rubinstein Quartet” (Piotr Redel i Tomasz Gołębiowski – skrzypce, Mirosław Pejski – altówka, Jolanta Bracha – wiolonczela) przed pałacem – siedzibą Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku. Impreza zorganizowana przez kielecki oddział Stowarzyszenia „Jeunesses Musicales” i Filharmonię Świętokrzyską im. Oskara Kolberga w ramach II Zamkowych Spotkań z Muzyką.
Omówienie w nrze 190 „Echa Dnia” i nrze 7-8 „Ikara”
- VIII – XII Prace w apartamencie biskupim pałacu: wymiana okien i podłóg.
Wzmianki w nrach 76 „Słowa Ludu” i „Gazety Wyborczej”
- 15 IX Wizyta w Muzeum Narodowym delegacji starostwa powiatowego w Höxter w Westfalii w ramach współpracy polsko-niemieckiej.
Wzmianki w nrach 215 „Słowa Ludu” i „Echa Dnia”
- 16 IX Rozstrzygnięcie konkursu literackiego „Młodzi piszą” o nagrodę Jerzego Korey-Krzeczowskiego, ogłoszonego przez Muzeum Lat Szkolnych Stefana Zeromskiego 5 lutego.
O fundatorze i konkursie – w nrach 3 i 11 „Ikara”
- 27 IX Koncert wokalny zorganizowany przez Świętokrzyskie Towarzystwo Muzyczne: Jolanta Wrożyna (sopran) z towarzyszeniem fortepianu (Urszula Stańczyk).
- 4 X Otwarcie w Chałupkach w gm. Morawica Ośrodka Tradycji Garncarstwa, do którego powstania przyczynili się m.in. etnografowie muzealni Barbara Erber (scenariusz) i Janina Skotnicka; w ekspozycji znalazły się m.in. 52 eksponaty z Muzeum Narodowego.
Omówienia w nrach 231 i 235 „Echa Dnia” i 237 „Słowa Ludu”
- 13 X „Wieczór na zamku”: koncert muzyki średniowiecznej w wykonaniu zespołu kameralnego „Early Music Consort” z Warszawy grającego na rekonstruowanych instrumentach oraz prezentacja przez dyr. A. Obornego przyjętego do depozytu obrazu *Dawid z głową Goliata* z 1618 r. malarza florenckiego Giovanni Biliverta.
Impreza wzmiankowana w nrach 234, 237, 239 „Słowa Ludu”, nrze 240 „Gazety Wyborczej/Lokalnej” i nrze 10 „Radosławowej”
- 15 X Koncert kameralny zorganizowany przez Rotary International Club, w wykonaniu kwartetu „L'Estre” ze Szwajcarii (dochód przeznaczony na leczenie dzieci niepełnosprawnych).
- 21 i 28 X Konferencja dla nauczycieli przedmiotu – wychowanie plastyczne, zorganizowana przez muzeum i Wojewódzki Ośrodek Metodyczny na temat sztuki ludowej, z wykładem Janiny Skotnickiej i seansem filmowym.
- 22 X Uroczystości związane z jubileuszem 40-lecia Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, połączone z otwarciem wystawy *Dary i nabytki 1988-1998* (czynnej do 28 II 1999 r.).
Wzmianki w nrach 2047 Magazynu „Słowa Ludu”, 260 „Echa Dnia” i 248 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”
- 22 X W pałacu koncert Kieleckiej Orkiestry Kameralnej (dyrygent Stanisław Welanik) i solistów: Krzysztofa Błaszkiewi-

- cza (baryton), Beatrice Rogger ze Szwajcarii (flet) i Szymona Kalinowskiego z Ukrainy (altówka) w ramach XVII Międzynarodowego Festiwalu Jeunesses Musicales.
- 28 X Uroczystość wręczenia stypendiów im. Andrzeja Radka (edycja XII) w pałacu, połączona ze zwiedzaniem ekspozycji. Wzmianki w nrach 252 „Echa Dnia” i „Słowa Ludu” i nrze 253 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”
- XI Początek wdrażania komputerowego systemu MONA (autorstwa Haliny Słomki), wypróbowanego w Muzeum Narodowym w Warszawie – obejmującego inwentarz muzealiów, księgę wpływu i ruch muzealiów.
- 10 XI W przeddzień obchodów 80. rocznicy odzyskania niepodległości i w 60. rocznicę powstania w pałacu Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego odbyła się uroczystość przekazania muzeum repliki sztandaru 1 Pułku Piechoty Legionów Polskich (wzór z 1919 r.) ufundowanej przez Stanisława Parlaka z Kielc. Podczas uroczystości uczennice VII Liceum Ogólnokształcącego w Kielcach Karolina Kępczyk i Aleksandra Kaczmarek recytowały okolicznościowe wiersze: *Piłsudski* Jana Lechonia oraz *Modlitwę* nieznanego autora. Wzmianki w nrze 263 „Słowa Ludu” i nrze 264 „Gazety Wyborczej/Lokalnej”.
- 11 XI W Święto Niepodległości przedstawiciele władz miejskich i wojewódzkich złożyli kwiaty pod tablicą upamiętniającą pobyt Marszałka Piłsudskiego w pałacu.
- 18 XI Ukazał się tom 19. „Rocznika Muzeum Narodowego w Kielcach”.
- 24 XI Kulminacja obchodów 90-lecia muzeum. Uroczystość połączona z otwarciem wystawy czasowej *Współczesne malarstwo polskie ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*.
- 9 XII Wieczór literacko-muzyczny *Utworami jego karmimy duszę* zorganizowany w dwusetną rocznicę urodzin Adama Mickiewicza przez Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego i Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego – w siedzibie muzeum. Wzmianka w nrze 287 „Słowa Ludu”
- 18 XII Ukonstytuowanie się Oddziału Świętokrzyskiego Stowarzyszenia Muzealników Polskich na zebraniu z udziałem 31 muzealników z 7 muzeów Kielc, Jędrzejowa, Sandomierza i Skarżyska. Na prezesa oddziału wybrano Marzenę Maćkowską z Muzeum Narodowego w Kielcach. Wzmianka w „Gazecie Wyborczej/Lokalnej” z 29 XII
- 31 XII IX Koncert Sylwestrowy z szampanem zorganizowany przez Świętokrzyskie Towarzystwo Muzyczne w pałacu. W programie standardy salonowe (zespół „Animato” pod kier. Andrzeja Zuziańskiego) i jazzowe (Marzena Ślusarska – śpiew, Leszek Ślusarski – gitara, Paweł Mazurczak – kontrabas).
- 31 XII Spotkanie sylwestrowe w pałacu członków Klubu Przyjaciół Muzeum Narodowego w Kielcach.

Ofiarodawcami różnych przedmiotów dla Muzeum Narodowego w Kielcach w 1998 r. były następujące osoby i instytucje, którym w tym miejscu składamy serdeczne podziękowania: Wanda Czarnecka z Warszawy (akwarele Henryka Czarneckiego), Jan Goc i Zygmunt Kaczor z Kielc (znalaziska archeologiczne), Klub Przyjaciół Muzeum Narodowego w Kielcach (salaterka śmielowska), Janusz Kuczyński z Kielc (zaproszenie na uroczystość odsłonięcia pomnika Żeromskiego w Kielcach w 1953 r.), Zdzisław Łopatkiwicz (medal 40-lecia Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu, 1957-1997), Igo Moś z Poznania (medal XX-lecia Muzeum Literackiego Henryka Sienkiewicza w Poznaniu, 1978-1998), Muzeum Narodowe w Warszawie (brakujące figury do XVII-wiecznego kredensu), Stanisław Parlak z Kielc (replika sztandaru 1 pp Leg. Pol., wzór 1919), Teresa Stanek z Warszawy (reprint albumu z litografiami Grotgtera), Studio Filmowe „Orbita Film” (rekwizyty z filmu wg *Szyfrowych prac* Stefana Żeromskiego), Izabella i Stanisław Śliwowie z Wodzisławia (pocztówki związane z osobą Henryka Sienkiewicza i jego utworami, wydania jubileuszowe *Krzyżaków*), Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza w Warszawie (medal z 1973 r. związany z jubileuszem 60-

-lecia pracy naukowej prof. Juliana Krzyżanowskiego).

W roku 1998 wspomogli finansowo muzeum: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Bank Współpracy Regionalnej w Krakowie, Lhoist Europa, Cementownia w Małogoszczy oraz kieleckie instytucje i przedsiębiorstwa: Bank Przemysłowo-Handlowy, Fabryka Łożysk Toczących

„Iskra”, Geolbud S.A., WeMan sp. z o.o., PIA Piasecki S.A., Wydział Kultury Urzędu Miasta, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Holding” Ltd., Przedsiębiorstwo Wytwórczo-Handlowe „Acumen-Service”, Sejmik Samorządowy Województwa Kieleckiego, Odlewnie Polskie S.A., Wodociągi Kieleckie sp. z o.o., „Centrostal” i Bank Śląski S.A. Katowice – O. Kielce.